

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MICHAL BOBEK
της 16ης Ιουλίου 2020¹

Υπόθεση C-761/18 P

**Päivi Leino-Sandberg
κατά**

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

«Αίτηση αναιρέσεως – Πρόσβαση στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων της Ένωσης – Κανονισμός (ΕΚ) 1049/2001 – Αίτηση προσβάσεως από τρίτον σε έγγραφο κατά του οποίου, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως, εκκρεμούσε προσφυγή ακυρώσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου – Άρνηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να χορηγήσει πρόσβαση, κατ' επίκληση της προστασίας των δικαστικών διαδικασιών – Προσφυγή ακυρώσεως – Κατάργηση της δίκης λόγω της διαθεσιμότητας του ζητηθέντος εγγράφου στο διαδικτυακό ιστολόγιο του αποδέκτη του εγγράφου – Αντικείμενο της προσφυγής ακυρώσεως – Διατήρηση του εννόμου συμφέροντος – Έννομες συνέπειες της δημοσιεύσεως του ζητηθέντος εγγράφου από τον αποδέκτη του»

I. Εισαγωγή

1. Για τους λάτρεις της επιστημονικής φαντασίας, η ιδέα ενός «ταξιδιού χωρίς κίνηση» θα είναι πάντοτε συναρπασμένη με το μυθιστόρημα *Dune* του Frank Herbert², ιδίως όπως μεταφέρθηκε στην κινηματογραφική οθόνη μέσα από το σουρεαλιστικό σύμπαν του David Lynch στην ομώνυμη ταινία του 1984³.
2. Είναι, όμως, δυνατόν, βάσει του κανονισμού (ΕΚ) 1049/2001 για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής⁴, να νοηθεί «γνωστοποίηση εγγράφου χωρίς την παροχή του»; Αυτό είναι, συνοπτικά και μεταφορικά μιλώντας, το βασικό ερώτημα της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως.
3. Η Päivi Leino-Sandberg ζήτησε πρόσβαση σε έγγραφο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η αίτησή της απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι το ζητηθέν έγγραφο αποτελούσε αντικείμενο προσφυγής ασκηθείσας από τον αποδέκτη του εγγράφου ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου⁵. Κατά το Κοινοβούλιο, δεν ήταν δυνατή η γνωστοποίηση του εγγράφου για λόγους προστασίας των δικαστικών διαδικασιών, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1049/2001. Η Leino-Sandberg άσκησε προσφυγή ακυρώσεως κατά της απορριπτικής αποφάσεως του Κοινοβουλίου ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Ωστόσο, μια εκδοχή του ζητηθέντος εγγράφου ήταν

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 Πρώτη έκδοση από τις εκδόσεις Chilton, Φιλαδέλφεια, το 1965.

3 Για άλλους, όμως, είναι πιο πιθανό το «*Travelling Without Moving*» να είναι συναρπασμένο με τον τίτλο του τρίτου στούντιο άλμπουμ του βρετανικού funk και acid jazz συγκροτήματος Jamiroquai, που κυκλοφόρησε το 1996.

4 Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001 (ΕΕ 2001, L 145, σ. 43).

5 Επί της υποθέσεως αυτής εκδόθηκε εν συνεχεία η απόφαση της 22ας Μαρτίου 2018, De Capitani κατά Κοινοβουλίου (T-540/15, ΕΥ:Τ:2018:167).

ήδη διαθέσιμη σε (ιδιωτικό) ιστολόγιο, όπου είχε αναρτηθεί από τον αποδέκτη του εγγράφου αυτού, εν αγνοία τόσο της Leino-Sandberg όσο και του Κοινοβουλίου. Λόγω αυτού του γεγονότος, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε εν συνεχεία ότι έπρεπε να καταργηθεί η δίκη επί της προσφυγής, επειδή το ζητηθέν έγγραφο ήταν ήδη διαθέσιμο στο διαδίκτυο.

4. Ποιες έννομες συνέπειες παράγει στις υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης η διαδικτυακή δημοσίευση, από τρίτον, μιας εκδοχής του εγγράφου που αποτέλεσε αντικείμενο αιτήσεως προσβάσεως υποβληθείσας δυνάμει του κανονισμού 1049/2001; Μπορεί να θεωρηθεί ότι μια προσφυγή κατά της άρνησης να δοθεί πρόσβαση στο εν λόγω έγγραφο έχει καταστεί άνευ αντικειμένου λόγω του ότι ο προσφεύγων δεν έχει πλέον συμφέρον για την επίλυση της διαφοράς, ενώ η αρχική αρνητική απόφαση του θεσμικού οργάνου, με την οποία απορρίφθηκε η αίτηση προσβάσεως, εξακολουθεί να ισχύει και ο προσφεύγων ουδέποτε έλαβε κάποια αυθεντική εκδοχή του εγγράφου που ζήτησε από το αντίστοιχο θεσμικό όργανο;

II. Το νομικό πλαίσιο της Ένωσης

A. Ο κανονισμός 1049/2001

5. Το άρθρο 1 του κανονισμού 1049/2001 έχει ως εξής:

«Σκοπός του παρόντος κανονισμού είναι:

- α) να καθορίσει τις αρχές, τους όρους και τους περιορισμούς, για λόγους δημοσίου ή ιδιωτικού συμφέροντος, που διέπουν το δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (εφεξής “τα θεσμικά όργανα”), όπως προβλέπεται στο άρθρο 255 της συνθήκης ΕΚ, ώστε να εξασφαλίζεται όσο το δυνατόν ευρύτερη πρόσβαση στα έγγραφα,
- β) να θεσπίσει κανόνες διασφαλίζοντας την ευχερέστερη δυνατή άσκηση του εν λόγω δικαιώματος, και
- γ) να προωθήσει ορθή διοικητική πρακτική ως προς την πρόσβαση στα έγγραφα.»

6. Το άρθρο 2, με τίτλο «Δικαιούχοι και πεδίο εφαρμογής», προβλέπει τα εξής:

«1. Κάθε πολίτης της Ένωσης και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την έδρα του σε ένα κράτος μέλος έχει δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα των θεσμικών οργάνων, υπό την επιφύλαξη των αρχών, όρων και περιορισμών που καθορίζονται στον παρόντα κανονισμό.

[...]»

7. Το άρθρο 3 θεσπίζει κάποιους ορισμούς στο πλαίσιο του κανονισμού 1049/2001:

«[...]

- α) “έγγραφο”: οποιοδήποτε περιεχόμενο ανεξάρτητα από το χρησιμοποιηθέν υπόθεμα (γραμμένο σε χαρτί ή αποθηκευμένο υπό ηλεκτρονική μορφή, ή με ηχητική, οπτική ή οπτικοακουστική εγγραφή) που αφορά τις πολιτικές, τις δράσεις και τις αποφάσεις αρμοδιότητας του θεσμικού οργάνου,

β) “τρίτος”: κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή οντότητα εκτός του αρμόδιου θεσμικού οργάνου, περιλαμβανομένων των κρατών μελών, άλλων κοινοτικών ή εξωκοινοτικών θεσμών και φορέων και των τρίτων κρατών.»

8. Το άρθρο 4 του κανονισμού 1049/2001 έχει ως εξής:

«1. Τα θεσμικά όργανα αρνούνται την πρόσβαση σε ένα έγγραφο, η γνωστοποίηση του οποίου θα έθιγε την προστασία:

α) του δημόσιου συμφέροντος, όσον αφορά:

- τη δημόσια ασφάλεια,
- την άμυνα και τις στρατιωτικές υποθέσεις,
- τις διεθνείς σχέσεις,
- τη δημοσιονομική, νομισματική ή οικονομική πολιτική της Κοινότητας ή ενός κράτους μέλους·

β) της ιδιωτικής ζωής και της ακεραιότητας του ατόμου, ιδίως σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

2. Τα θεσμικά όργανα αρνούνται την πρόσβαση σε ένα έγγραφο, η γνωστοποίηση του οποίου θα έθιγε την προστασία:

- των εμπορικών συμφερόντων ενός συγκεκριμένου φυσικού ή νομικού προσώπου, συμπεριλαμβανομένης της πνευματικής ιδιοκτησίας,
- των δικαστικών διαδικασιών και της παροχής νομικών συμβουλών,
- του σκοπού επιθεώρησης, έρευνας και οικονομικού ελέγχου,

εκτός εάν για τη γνωστοποίηση του εγγράφου υπάρχει υπερισχύον δημόσιο συμφέρον.

[...]

7. Οι εξαιρέσεις που περιέχονται στις παραγράφους 1 έως 3 εφαρμόζονται μόνον ενόσω η προστασία δικαιολογείται ως εκ του περιεχομένου του εγγράφου. Οι εξαιρέσεις μπορούν να εφαρμοστούν για μέγιστη περίοδο 30 ετών [...]».

9. Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 1049/2001, «ο αιτών δεν υποχρεούται να δικαιολογήσει την αίτηση».

10. Το άρθρο 10, παράγραφος 2, του κανονισμού 1049/2001 προβλέπει τα εξής:

«Εάν ένα έγγραφο έχει ήδη δοθεί στη δημοσιότητα από το σχετικό θεσμικό όργανο και ο αιτών έχει εύκολη πρόσβαση σ' αυτό, το θεσμικό όργανο μπορεί να εκπληρώσει την υποχρέωσή του ως προς την παροχή πρόσβασης σε έγγραφα, ενημερώνοντας τον αιτούντα με ποιον τρόπο μπορεί να αποκτήσει το ζητούμενο έγγραφο.»

III. Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

A. Το ιστορικό της διαφοράς και η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου

11. Το ιστορικό της διαφοράς και η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, όπως προκύπτουν από την αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη⁶ και από τη δικογραφία, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής.

12. Στις 8 Ιουλίου 2015, με την απόφαση A(2015) 4931 (στο εξής: ζητηθέν έγγραφο), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αρνήθηκε να παράσχει στον Emilio De Capitani πρόσβαση στα έγγραφα LIBE-2013-0091-02 και LIBE-2013-0091-03, τα οποία περιείχαν την τέταρτη στήλη δύο πινάκων που είχαν συνταχθεί στο πλαίσιο των εν εξελίξει τότε τριμερών διαλόγων. Στις 18 Σεπτεμβρίου 2015, ο E. De Capitani άσκησε προσφυγή ακυρώσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου κατά της αρνητικής αποφάσεως (στο εξής: υπόθεση De Capitani).

13. Εν τω μεταξύ, ο E. De Capitani δημοσίευσε, κατά πάσα πιθανότητα στις 12 Ιουλίου 2015, ένα σχολιασμένο κείμενο του ζητηθέντος εγγράφου σε ιστολόγιο⁷. Ωστόσο, στην ανοιχτή HTML έκδοση του ιστολογίου, ορισμένα σημεία του παρατιθέμενου κειμένου φαίνεται να έχουν υποστεί επεξεργασία. Τμήματα των φράσεων ή ολόκληρες παράγραφοι έχουν επισημανθεί με έντονα μαύρα στοιχεία, άλλες με πλάγια, ορισμένες προτάσεις είναι υπογραμμισμένες, ενώ φαίνεται ότι έχουν παραλειφθεί ορισμένα σημεία. Έχουν γίνει επίσης από τον συντάκτη του ιστολογίου αρκετές προσθήκες στο κείμενο, στις οποίες έχει διατυπώσει τις παρατηρήσεις ή τη διαφωνία του με τις δηλώσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

14. Τον Δεκέμβριο του 2016, ενώ η υπόθεση De Capitani εκκρεμούσε ακόμη ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, η Räävi Leino-Sandberg (στο εξής: αναιρεσείουσα), τότε καθηγήτρια διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Ανατολικής Φινλανδίας, ζήτησε από το Κοινοβούλιο (στο εξής: αναιρεσίβλητο) να της επιτρέψει την πρόσβαση στην απόφαση του Κοινοβουλίου που αφορούσε την αίτηση του E. De Capitani. Διευκρίνισε ότι η πρόσβαση στο ζητηθέν έγγραφο ήταν αναγκαία για την ολοκλήρωση δύο ερευνητικών προγραμμάτων που διηύθυνε.

15. Στις 23 Ιανουαρίου 2017, το αναιρεσίβλητο αρνήθηκε στην αναιρεσείουσα την πρόσβαση στο ζητηθέν έγγραφο, με την αιτιολογία ότι η γνωστοποίησή του θα έθιγε την προστασία των δικαστικών διαδικασιών η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1049/2001. Η αναιρεσείουσα υπέβαλε στη συνέχεια επιβεβαιωτική αίτηση.

16. Στις 3 Απριλίου 2017, με την απόφαση A(2016) 15112 (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), το αναιρεσίβλητο επιβεβαίωσε την άρνησή του να επιτρέψει στην αναιρεσείουσα την πρόσβαση στο ζητηθέν έγγραφο. Συγκεκριμένα, επικαλέστηκε το γεγονός ότι η αρνητική απόφαση που αφορούσε τον E. De Capitani είχε προσβληθεί ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η γνωστοποίησή της θα έθιγε το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη καθώς και την ισότητα των όπλων μεταξύ των διαδίκων. Επιπλέον, θα είχε γενικότερα ως αποτέλεσμα την έκθεση των δικαστικών δραστηριοτήτων σε εξωτερικές πιέσεις και θα έθιγε αναπόφευκτα την ομαλή διεξαγωγή της διαδικασίας.

17. Στις 6 Ιουλίου 2017, η αναιρεσείουσα άσκησε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου προσφυγή ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως. Το αναιρεσίβλητο κατέθεσε ακολούθως υπόμνημα αντικρούσεως.

⁶ Διάταξη της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Leino-Sandberg κατά Κοινοβουλίου (T-421/17, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2018:628).

⁷ Στον ιστότοπο www.free-group.eu/2015/07/12/eus-laws-are-like-sausages-you-should-never-watch-them-being-made/ (ο οποίος παρατίθεται στη δικογραφία του Γενικού Δικαστηρίου, στην έκδοση με ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης στις 21 Μαΐου 2020).

18. Στις 14 Νοεμβρίου 2017, με μέτρο οργάνωσης της διαδικασίας βάσει του άρθρου 89 του Κανονισμού Διαδικασίας του, το Γενικό Δικαστήριο γνωστοποίησε στην αναιρεσείουσα ότι ο E. De Capitani είχε δημοσιοποιήσει το ζητηθέν έγγραφο στο προαναφερθέν ιστολόγιο⁸. Το Γενικό Δικαστήριο ζήτησε από την αναιρεσείουσα να δηλώσει αν το αίτημά της είχε ικανοποιηθεί από το γεγονός ότι είχε πρόσβαση στο ζητηθέν έγγραφο διαδικτυακά.

19. Στις 30 Νοεμβρίου 2017, η αναιρεσείουσα απάντησε ότι δεν γνώριζε ότι το ζητηθέν έγγραφο ήταν διαθέσιμο στο διαδίκτυο προτού τεθεί υπόψη της από το Γενικό Δικαστήριο. Δήλωσε ότι το αίτημά της δεν είχε ικανοποιηθεί από το γεγονός ότι το επίμαχο έγγραφο ήταν διαθέσιμο στο διαδίκτυο.

20. Στη συνέχεια, το Γενικό Δικαστήριο κάλεσε τους διαδίκους να επικεντρωθούν στο ζήτημα του παραδεκτού της προσφυγής της αναιρεσείουσας στο πλαίσιο της δεύτερης ανταλλαγής υπομνημάτων. Τον Ιανουάριο του 2018, η αναιρεσείουσα υπέβαλε το υπόμνημα απαντήσεώς της. Στις 9 Μαρτίου 2018, το αναιρεσίβλητο υπέβαλε υπόμνημα ανταπάντησεως. Το τελευταίο ανέφερε, μεταξύ άλλων, ότι επίσης αγνοούσε τη διαδικτυακή δημοσίευση του ζητηθέντος εγγράφου πριν την επισήμανει το Γενικό Δικαστήριο. Κατά την άποψή του, το γεγονός ότι η αναιρεσείουσα ήταν πλέον ενήμερη για τη δημοσίευση αυτή κατέστησε την προσφυγή ακυρώσεως άνευ αντικειμένου. Ως εκ τούτου, το Κοινοβούλιο υπέβαλε με το υπόμνημα ανταπάντησεώς του αίτημα περί καταργήσεως της δίκης.

21. Με έγγραφα της 15ης Μαρτίου 2018, το Γενικό Δικαστήριο ενημέρωσε τους διαδίκους ότι το αίτημα του Κοινοβουλίου περί καταργήσεως της δίκης δεν είχε εξεταστεί, διότι δεν είχε υποβληθεί με χωριστό δικόγραφο, όπως απαιτεί το άρθρο 130, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας.

22. Στις 27 Μαρτίου 2018, το Κοινοβούλιο υπέβαλε, με χωριστό δικόγραφο, αίτημα καταργήσεως της δίκης. Επικουρικώς, το αναιρεσίβλητο υποστήριξε ότι το Γενικό Δικαστήριο έπρεπε να απορρίψει την προσφυγή της αναιρεσείουσας ως απαράδεκτη ή ως αβάσιμη και να την καταδικάσει στα δικαστικά έξοδα.

23. Στις 5 Απριλίου 2018, το Γενικό Δικαστήριο κάλεσε την αναιρεσείουσα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της επί του αιτήματος καταργήσεως της δίκης που υπέβαλε το αναιρεσίβλητο. Με το υπόμνημα απαντήσεώς της, η αναιρεσείουσα υπογράμμισε ότι, πράγματι, ούτε η ίδια ούτε το αναιρεσίβλητο είχαν γνώση του γεγονότος ότι ο E. De Capitani είχε αναρτήσει το επίμαχο έγγραφο σε ιστολόγιο στο διαδίκτυο μέχρι τη στιγμή που τους ενημέρωσε σχετικά το Γενικό Δικαστήριο. Υποστήριξε ότι ο όρος «δημοσιεύθηκε» είναι μάλλον απρόσφορος όταν ένα έγγραφο έχει αναρτηθεί από ιδιώτη σε ένα ιστολόγιο κάπου στον κυβερνοχώρο. Προσέθεσε ότι μια αρνητική απόφαση του Κοινοβουλίου η οποία εξακολουθεί να ισχύει δεν μπορεί να διαφύγει τον δικαστικό έλεγχο απλώς και μόνο διότι κάποιος ανάρτησε το ζητηθέν έγγραφο σε ιστολόγιο.

24. Εν τω μεταξύ, στις 22 Μαρτίου 2018, ενώ η πρωτοβάθμια διαδικασία στην υπό κρίση υπόθεση ήταν ακόμη εν εξελίξει, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της υποθέσεως De Capitani. Το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση του Κοινοβουλίου που αφορούσε τον E. De Capitani, διαπιστώνοντας ότι το Κοινοβούλιο παρέβη το άρθρο 4, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1049/2001, αρνούμενο τη γνωστοποίηση, ενόσω διαρκούσε η σχετική διαδικασία, της τέταρτης στήλης των επίμαχων εγγράφων με την αιτιολογία ότι η γνωστοποίηση θα έθιγε σοβαρά την εσωτερική του διαδικασία λήψης αποφάσεων⁹.

8 Βλ. υποσημείωση 7 των προτάσεών μου στην οποία παρατίθεται ο υπερσύνδεσμος που υποδεικνύει το Γενικό Δικαστήριο.

9 Απόφαση της 22ας Μαρτίου 2018, De Capitani κατά Κοινοβουλίου (T-540/15, EU:T:2018:167).

B. Η αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

25. Με διάταξη της 20ής Σεπτεμβρίου 2018 (στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη)¹⁰, το Γενικό Δικαστήριο κατάργησε τη δίκη επί της προσφυγής που άσκησε η αναιρεσείουσα.

26. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, κατ' ουσίαν, ότι μια προσφυγή περί ακυρώσεως αποφάσεως με την οποία δεν παρέχεται πρόσβαση σε έγγραφα δεν έχει πλέον αντικείμενο, αν έχει παρασχεθεί πρόσβαση στα εν λόγω έγγραφα από τρίτον, δεδομένου ότι ο αιτών μπορεί να έχει πρόσβαση στα έγγραφα αυτά και να τα χρησιμοποιεί κατά τρόπο εξίσου νόμιμο ως εάν τα είχε αποκτήσει σε συνέχεια της αιτήσεως την οποία υπέβαλε βάσει του κανονισμού 1049/2001¹¹. Δεδομένου ότι το πλήρες κείμενο του ζητηθέντος εγγράφου είχε καταστεί προσβάσιμο από τον ίδιο τον αποδέκτη του εγγράφου, δεν υπήρχε καμία αμφιβολία ότι η αναιρεσείουσα μπορούσε να το χρησιμοποιήσει κατά τρόπο απολύτως νόμιμο για τους σκοπούς της πανεπιστημιακής της έρευνας¹².

27. Επιπλέον, κατά το Γενικό Δικαστήριο, δεν προέκυπτε ότι η πλημμέλεια η οποία συνίστατο στη φερόμενη ως παράνομη άρνηση προσβάσεως ήταν πιθανόν να επαναληφθεί στο μέλλον εκτός του πλαισίου των ειδικών περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως. Η άρνηση του αναιρεσιβλήτου να επιτρέψει την πρόσβαση στο ζητηθέν έγγραφο αφορούσε ειδικά τη συγκεκριμένη περίπτωση και είχε χαρακτήρα *ad hoc*, διότι, αφενός, η υπόθεση *De Capitani* εξακολουθούσε να εκκρεμεί και, αφετέρου, το πλαίσιο της αιτήσεως της αναιρεσείουσας χαρακτηριζόταν από έντονες αντιπαραθέσεις σε ιστολόγια και απόψεις που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ίδια τη θέση του αναιρεσιβλήτου στην υπόθεση¹³. Εξάλλου, δεδομένου ότι το επίμαχο έγγραφο δημοσιοποιήθηκε από τον ίδιο τον αποδέκτη και όχι από το αναιρεσίβλητο, η αναιρεσείουσα δεν μπορούσε να προσάψει στο τελευταίο ότι μετλήθε παρελκυστικές τακτικές καθυστερώντας σκοπίμως τη δημοσιοποίηση του εγγράφου στο οποίο είχε ζητηθεί πρόσβαση μέχρι να περιέλθει σε γνώση του τυχόν προσφυγή ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης¹⁴.

28. Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι η προσφυγή που άσκησε η αναιρεσείουσα είχε καταστεί άνευ αντικειμένου, δεδομένου ότι το ζητηθέν έγγραφο είχε δημοσιοποιηθεί από τον *E. De Capitani*. Συνεπώς, δεν συνέτρεχε πλέον λόγος να αποφανθεί ούτε επί της προσφυγής ούτε επί των αιτήσεων παρεμβάσεως που υπέβαλαν η Δημοκρατία της Φινλανδίας και το Βασίλειο της Σουηδίας. Το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι κάθε διάδικος έπρεπε να φέρει τα δικαστικά του έξοδα. Το ίδιο ίσχυε για τη Δημοκρατία της Φινλανδίας και για το Βασίλειο της Σουηδίας.

29. Με την παρούσα αίτηση αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα ζητεί από το Δικαστήριο να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη, να αποφανθεί οριστικά επί της υποθέσεως και να καταδικάσει το αναιρεσίβλητο στα δικαστικά έξοδα, περιλαμβανομένων των δικαστικών εξόδων των παρεμβαίνόντων.

30. Προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προβάλλει δύο λόγους. Πρώτον, υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η προσφυγή είχε καταστεί άνευ αντικειμένου. Δεύτερον, ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο και σε διαδικαστικά σφάλματα κρίνοντας ότι η αναιρεσείουσα δεν είχε πλέον έννομο συμφέρον.

31. Με το υπόμνημά του αντικρούσεως, το Κοινοβούλιο υποστηρίζει ότι οι δύο λόγοι αναιρέσεως πρέπει να απορριφθούν είτε ως εν μέρει απαράδεκτοι και εν μέρει αβάσιμοι είτε ως αβάσιμοι.

32. Η αναιρεσείουσα και το Κοινοβούλιο υπέβαλαν επίσης υπόμνημα απαντήσεως και υπόμνημα ανταπαντήσεως αντιστοίχως.

10 Διάταξη της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, *Leino-Sandberg* κατά Κοινοβουλίου (T-421/17, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2018:628).

11 Σκέψη 27 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως.

12 Σκέψη 28 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως.

13 Σκέψη 33 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως.

14 Σκέψη 35 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως.

33. Η Δημοκρατία της Φινλανδίας και το Βασίλειο της Σουηδίας άσκησαν παρέμβαση υπέρ της αναιρεσείουσας.

IV. Εκτίμηση

34. Οι παρούσες προτάσεις είναι διαρθρωμένες ως ακολούθως. Θα εξετάσω κατ' αρχάς τη σχέση μεταξύ των δύο λόγων αναιρέσεως που προβάλλει η αναιρεσείουσα και, ειδικότερα, τη διαφορά μεταξύ της αιτίας (ή του αντικειμένου) μιας προσφυγής ακυρώσεως και του (εναπομείναντος) περαιτέρω εννόμου συμφέροντος για δικαστική προστασία σε περίπτωση που το αρχικό αντικείμενο της διαδικασίας έχει πράγματι εκλείψει (Α). Στη συνέχεια, θα εξετάσω τον πρώτο λόγο αναιρέσεως (Β). Δεδομένου ότι συντάσσομαι με την άποψη της αναιρεσείουσας ότι το αντικείμενο της υπό κρίση διαφοράς δεν εξέλιπε, και συνεπώς ότι πρέπει να γίνει δεκτός ο πρώτος λόγος αναιρέσεως, θα εξετάσω στη συνέχεια εν συντομία τον δεύτερο λόγο (Γ) πριν καταλήξω σε συμπέρασμα σχετικά με τις συνέπειες της παρούσας αιτήσεως αναιρέσεως (Δ).

Α. Η σχέση μεταξύ των δύο λόγων αναιρέσεως τους οποίους προβάλλει η αναιρεσείουσα

35. Με την αίτηση αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προέβαλε δύο λόγους: πρώτον, ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η προσφυγή *είχε καταστεί άνευ αντικειμένου*· δεύτερον, ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η αναιρεσείουσα *δεν είχε πλέον έννομο συμφέρον*.

36. Όσον αφορά τη σχέση μεταξύ των δύο αυτών λόγων, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι η αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη συγχέει αδικαιολόγητα την υποτιθέμενη έλλειψη αντικειμένου της προσφυγής ακυρώσεως με το έννομο συμφέρον. Εντούτοις, πρόκειται για δύο διαφορετικές νομικές έννοιες οι οποίες πρέπει να εξετάζονται χωριστά. Το αναιρεσίβλητο φρονεί ότι η απαίτηση να εξακολουθεί να υφίσταται το αντικείμενο της προσφυγής πρέπει να εκτιμάται από κοινού με το ζήτημα της διατήρησης του εννόμου συμφέροντος.

37. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, *το έννομο συμφέρον* του προσφεύγοντος πρέπει, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της προσφυγής, να υφίσταται κατά τον χρόνο ασκήσεώς της, άλλως η προσφυγή κρίνεται απαράδεκτη. Το αντικείμενο της διαφοράς πρέπει να διατηρείται, όπως και το έννομο συμφέρον, μέχρι την έκδοση της δικαστικής αποφάσεως, άλλως παρέλκει η έκδοση αποφάσεως, όπερ προϋποθέτει ότι η προσφυγή μπορεί, με το αποτέλεσμα της, να ωφελήσει τον διάδικο που την άσκησε¹⁵.

38. Ο προσφεύγων μπορεί να *διατηρεί το έννομο συμφέρον του* να ζητήσει την ακύρωση αποφάσεως προκειμένου να αποκατασταθεί ο ίδιος στην προτέρα κατάσταση, ή να υποχρεωθεί ο εκδότης της προσβαλλομένης πράξεως να επιφέρει στο μέλλον τις δέουσες τροποποιήσεις και να αποτραπεί, κατ' αυτόν τον τρόπο, ο κίνδυνος επαναλήψεως της πλημμέλειας που προσάπτεται στην πράξη¹⁶.

39. Συμφωνώ με το αναιρεσίβλητο ότι μπορεί να υπάρχει ορισμένη αλληλεπικάλυψη μεταξύ του αντικειμένου της προσφυγής ακυρώσεως και της διατηρήσεως του εννόμου συμφέροντος. Είναι επίσης προφανές ότι η ορολογία που χρησιμοποιείται δεν χαρακτηρίζεται πάντα από συνέπεια. Για παράδειγμα, στην αγγλική γλώσσα ο όρος «purpose» [αιτία] της διαφοράς χρησιμοποιείται

¹⁵ Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις της 7ης Ιουνίου 2007, Wunenburger κατά Επιτροπής (C-362/05 P, EU:C:2007:322, σκέψη 42), της 17ης Απριλίου 2008, Flaherty κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-373/06 P, C-379/06 P και C-382/06 P, EU:C:2008:230, σκέψη 25), της 28ης Μαΐου 2013, Abdulrahim κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-239/12 P, EU:C:2013:331, σκέψη 61), της 9ης Νοεμβρίου 2017, HX κατά Συμβουλίου (C-423/16 P, EU:C:2017:848, σκέψη 30), της 23ης Νοεμβρίου 2017, Bionorica και Diapharm κατά Επιτροπής (C-596/15 P και C-597/15 P, EU:C:2017:886, σκέψεις 84 και 85), και της 4ης Σεπτεμβρίου 2018, ClientEarth κατά Επιτροπής (C-57/16 P, EU:C:2018:660, σκέψη 43).

¹⁶ Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις της 7ης Ιουνίου 2007, Wunenburger κατά Επιτροπής (C-362/05 P, EU:C:2007:322, σκέψη 50), της 28ης Μαΐου 2013, Abdulrahim κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-239/12 P, EU:C:2013:331, σκέψη 63), και της 4ης Σεπτεμβρίου 2018, ClientEarth κατά Επιτροπής (C-57/16 P, EU:C:2018:660, σκέψη 48).

αδιακρίτως με τους όρους «object» [αντικείμενο], «subject-matter» [περιεχόμενο], ή ακόμη και «objective» [σκοπός]. Επιπλέον, όταν προκύπτει ότι το ζητηθέν έγγραφο έχει εν τω μεταξύ δοθεί στη δημοσιότητα από το θεσμικό όργανο, οπότε η αρχική αίτηση του αιτούντος έχει κατ' ουσίαν ικανοποιηθεί, το Δικαστήριο τείνει να εξετάζει συνοπτικά το έννομο συμφέρον, γεγονός που οδηγεί ενδεχομένως στο να παραβλέπεται το «αντικείμενο» της προσφυγής ως στοιχείο που εξετάζεται στο γενικό πλαίσιο της διατηρήσεως του εννόμου συμφέροντος¹⁷.

40. Ωστόσο, όσον αφορά τη λογική του, το Δικαστήριο όντως διακρίνει γενικά μεταξύ δύο ειδών εννόμου συμφέροντος: αφενός, του *αρχικού* εννόμου συμφέροντος του προσφεύγοντος και, αφετέρου, του *εναπομείναντος, περαιτέρω* εννόμου συμφέροντος του προσφεύγοντος, το οποίο εξακολουθεί να υφίσταται ακόμη και μετά την επέλευση ορισμένου γεγονότος που έθεσε τέρμα στο αρχικό συμφέρον.

41. Πιο συγκεκριμένα, εντός του πραγματικού πλαισίου των διαφορών που αφορούν την πρόσβαση σε έγγραφα βάσει του κανονισμού 1049/2001¹⁸, το αντικείμενο προσφυγής που αποσκοπεί στην άσκηση δικαιωμάτων πρόσβασης είναι η ακύρωση των προσβαλλόμενων αποφάσεων. Αυτό είναι πράγματι το *τυπικό* αντικείμενο της προσφυγής: να ακυρωθεί η αρνητική απόφαση, ώστε να υποχρεωθεί το όργανο να αποφανθεί εκ νέου. Η προσφυγή ακυρώσεως κατά αρνητικής απόφασης επί αιτήσεως πρόσβασης σε έγγραφο μπορεί επίσης να θεωρηθεί ότι στηρίζεται σε ένα *ουσιαστικό* αντικείμενο ή, υπό αυτή την έννοια, έχει έναν (απώτερο) σκοπό: την απόκτηση του εγγράφου που αφορούσε η αρχική αίτηση πρόσβασης.

42. Ο προσφεύγων διατηρεί το *αρχικό έννομο συμφέρον* (και η προσφυγή δεν μπορεί να καταστεί άνευ αντικειμένου) εκτός αν συντρέχει μία από τις δύο περιπτώσεις: (i) η προσβαλλόμενη απόφαση ανακαλείται τυπικώς (*τυπική* εξαφάνιση του αντικειμένου της διαφοράς) ή (ii) το θεσμικό όργανο παρέχει στον προσφεύγοντα πλήρη πρόσβαση στο ζητηθέν έγγραφο, χωρίς κατ' ανάγκη να ανακαλέσει την προγενέστερη απόφαση, ικανοποιώντας τον πλήρως επί της ουσίας (*ουσιαστική* εξαφάνιση του αντικειμένου της διαφοράς).

43. Στη συνέχεια, ακόμη και αν υποθεθεί ότι το αρχικό συμφέρον έχει πράγματι εκλείψει, ο προσφεύγων μπορεί ακόμα να διατηρεί *εναπομείναν έννομο συμφέρον* να ασκήσει προσφυγή ή, όπως συμβαίνει συχνότερα στην πράξη, να περατωθεί η διαδικασία με την έκδοση τελεσίδικης δικαστικής απόφασης, παρά το γεγονός ότι έλαβε το έγγραφο κατά τη διάρκεια της εν λόγω διαδικασίας.

44. Όσον αφορά το τελευταίο αυτό σημείο, η νομολογία του Δικαστηρίου έχει διαμορφώσει συγκεκριμένα δύο σενάρια. Πρώτον, ο προσφεύγων διατηρεί έννομο συμφέρον «προκειμένου να αποκατασταθεί ο ίδιος στην προτέρα κατάσταση». Επ' αυτής της βάσεως το Δικαστήριο έκρινε, για παράδειγμα, ότι η προσφυγή ακυρώσεως μπορεί να εξακολουθεί να έχει αντικείμενο ως βάση μελλοντικής αγωγής αποζημιώσεως¹⁹. Η ύπαρξη τέτοιου εννόμου συμφέροντος πρέπει να εκτιμάται κατά περίπτωση, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των συνεπειών της προβαλλόμενης πλημμέλειας²⁰. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο προσφεύγων διατηρεί το έννομο συμφέρον του «να υποχρεωθεί ο εκδότης της προβαλλόμενης πράξεως να επιφέρει στο μέλλον τις δέουσες τροποποιήσεις και να αποτραπεί, κατ' αυτόν τον τρόπο, ο κίνδυνος επαναλήψεως της πλημμέλειας που προσάπτεται στην προσβαλλόμενη πράξη»²¹.

17 Βλ., για παράδειγμα, απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2018, ClientEarth κατά Επιτροπής (C-57/16 P, EU:C:2018:660, σκέψεις 43 έως 52).

18 Χρησιμοποίησθε τον όρο «object» [αντικείμενο] της προσφυγής, αντί του όρου που χρησιμοποιείται στις αγγλικές μεταφράσεις ορισμένων σχετικών με την πρόσβαση σε έγγραφα αποφάσεων του Δικαστηρίου, οι οποίες χρησιμοποιούν τον όρο «purpose» [αίτια] της προσφυγής.

19 Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις της 5ης Μαρτίου 1980, Könecke Fleischwarenfabrik κατά Επιτροπής (76/79, EU:C:1980:68, σκέψη 9), και της 28ης Μαΐου 2013, Abdulrahim κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-239/12 P, EU:C:2013:331, σκέψη 64).

20 Βλ., για παράδειγμα, απόφαση της 28ης Μαΐου 2013, Abdulrahim κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-239/12 P, EU:C:2013:331, σκέψη 65).

21 Βλ., για παράδειγμα, απόφαση της 28ης Μαΐου 2013, Abdulrahim κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-239/12 P, EU:C:2013:331, σκέψη 63), η οποία αφορούσε την επιβολή περιοριστικών μέτρων και τη διατήρηση του εννόμου συμφέροντος του προσφεύγοντος, παρά τη διαγραφή του ονόματός του από κατάλογο για την επιβολή τέτοιων μέτρων, ή την απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2018, ClientEarth κατά Επιτροπής (C-57/16 P, EU:C:2018:660, σκέψεις 49 έως 54).

45. Εν ολίγοις, το αρχικό έννομο συμφέρον για την άσκηση προσφυγής ακυρώσεως θα εξακολουθεί να υφίσταται μέχρις ότου ακυρωθεί τυπικώς η προσβαλλόμενη απόφαση ή μέχρι να λάβει ο προσφεύγων πλήρη ουσιαστική ικανοποίηση. Τυχόν άλλο (περαιτέρω ή εναπομείναν) έννομο συμφέρον θα αφορά τις λοιπές εκτιμήσεις οι οποίες ενδέχεται να οδηγήσουν το Δικαστήριο στην έκδοση αποφάσεως επί της διαφοράς, έστω και αν έχει εκλείψει το αρχικό αντικείμενο της προσφυγής.

46. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, όσον αφορά τη σειρά εξετάσεως, οι δύο κατηγορίες αποτελούν δύο διαδοχικά (χρονο-)λογικά στάδια. Μόνον αν, στο αρχικό στάδιο, διαπιστωθεί ότι ο προσφεύγων απώλεσε το αρχικό έννομο συμφέρον του, θα είναι αναγκαίο να εξεταστεί το δεύτερο στάδιο. Αντιστρόφως, εφόσον ο προσφεύγων δεν έχει ικανοποιηθεί πλήρως, τυπικά ή ουσιαστικά, δεν συντρέχει λόγος εξετάσεως οποιουδήποτε άλλου δυνητικού ή περαιτέρω εννόμου συμφέροντος για την έκδοση ακυρωτικής αποφάσεως από τον δικαστή της Ένωσης.

47. Για τους λόγους αυτούς, θεωρώ ότι στην υπό κρίση υπόθεση είναι χρήσιμο να εξετάσω καθέναν από τους δύο λόγους αναιρέσεως με τη σειρά που τους προέβαλε η αναιρεσείουσα: διαδοχικά. Πράγματι, αυτός ο τρόπος αποτελεί τη λογική σειρά με την οποία πρέπει να εξετάζεται το ζήτημα του εννόμου συμφέροντος στο πλαίσιο προσφυγής.

B. Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως

48. Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως συνοψίζεται, κατ' ουσίαν, στο ζήτημα αν η αναιρεσείουσα έλαβε *ουσιαστική* ικανοποίηση και, επομένως, αν το αρχικό αντικείμενο της προσφυγής (και το αρχικό έννομο συμφέρον) εξέλιπε.

49. Η αναιρεσείουσα, υποστηριζόμενη από τη Φινλανδική και τη Σουηδική Κυβέρνηση, ισχυρίζεται ότι δεν συνέβη κάτι τέτοιο. Το αναιρεσίβλητο δεν ανακάλεσε την προσβαλλόμενη απόφαση. Ειδικότερα, όπως προκύπτει από την απόφαση ClientEarth²², η δημοσίευση εγγράφων στα οποία ζητήθηκε πρόσβαση δεν αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για την εκτίμηση του ζητήματος αν εξακολουθεί να υφίσταται το αντικείμενο της προσφυγής. Εξάλλου, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει επίσης ότι ουδέποτε έλαβε κάποια αυθεντική εκδοχή του ζητηθέντος εγγράφου από το Κοινοβούλιο. Για την έρευνά της δεν μπορεί να στηριχθεί σε αποσπασματικές και μη γνήσιες πληροφορίες αντλούμενες από ιδιωτικά ιστολόγια στο διαδίκτυο.

50. Το αναιρεσίβλητο υποστηρίζει ότι η προσφυγή της αναιρεσείουσας κατέστη άνευ αντικειμένου άπαξ και διαπιστώθηκε ότι το ζητηθέν έγγραφο είχε δημοσιευθεί από τον αποδέκτη του. Το ιστολόγιο στο οποίο ο E. De Caritani ανάρτησε το έγγραφο ήταν πιθανότατα γνωστό στην αναιρεσείουσα, δεδομένου ότι σε αυτό έχουν αναρτηθεί και δικές της συμβολές. Κατά συνέπεια, η αναιρεσείουσα μπορούσε να έχει πρόσβαση στο έγγραφο αυτό και να το χρησιμοποιήσει νομίμως για τους σκοπούς της ακαδημαϊκής της έρευνας ή για οποιονδήποτε άλλο σκοπό.

51. Δεν προκύπτει από τη δικογραφία του Γενικού Δικαστηρίου, ούτε περιήλθε σε γνώση του Δικαστηρίου, ότι το Κοινοβούλιο ανακάλεσε *τυπικώς* την αρχική αρνητική απόφασή του. Συνεπώς, η περίπτωση αυτή δεν συντρέχει εν προκειμένω και, επομένως, δεν θα μας απασχολήσει.

52. Επομένως, το ερώτημα είναι: έλαβε η αναιρεσείουσα *ουσιαστική* ικανοποίηση και άρα εξέλιπε το αρχικό αντικείμενο της προσφυγής (και το αρχικό έννομο συμφέρον);

53. Όπως προκύπτει ήδη από το προηγούμενο τμήμα των προτάσεών μου, το ζήτημα του αρχικού εννόμου συμφέροντος καθώς και της διατηρήσεως του εννόμου συμφέροντος προς συνέχιση μιας υποθέσεως αποτελεί ζήτημα διαδικασίας ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης. Εξακολουθεί να υφίσταται υπόθεση λαμβανομένης υπόψη της μεταβολής των συνθηκών; Παρότι πρόκειται για ζήτημα

22 Απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2018, ClientEarth κατά Επιτροπής (C-57/16 P, EU:C:2018:660).

που είναι, σε μεγάλο βαθμό, αυτοτελές και έχει οριζόντια εφαρμογή σε κάθε είδους διαφορά ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης, το έννομο συμφέρον προς συνέχιση μιας ένδικης διαφοράς συνδέεται εξίσου με το αντικείμενο ή με τον τομέα δικαίου του οποίου άπτεται η εκάστοτε υπόθεση. Πώς αλλιώς μπορεί να κριθεί αν η προσφυγή στερείται ή όχι αντικειμένου, και επομένως αν ασκείται προσχηματικά, αν δεν προκύπτει με σαφήνεια ποιο είναι το απορρέον από το δίκαιο της Ένωσης δικαίωμα που επιδιώκει να ασκήσει ο προσφεύγων;

54. Για τον λόγο αυτό, ξεκινώ την ανάλυσή μου ακριβώς με μια τέτοια υπενθύμιση: ποια είναι στην πραγματικότητα τα δικαιώματα των ιδιωτών (και οι συνακόλουθες υποχρεώσεις των θεσμικών οργάνων) που αντλούνται από τον κανονισμό 1049/2001 και μπορούν να προβληθούν από προσφεύγοντα ο οποίος ζητεί την ακύρωση αποφάσεως θεσμικού οργάνου περί αρνήσεως προσβάσεως σε έγγραφα; (1) Στη συνέχεια, θα ασχοληθώ με το κριτήριο το οποίο φαίνεται να εφάρμοσε το Γενικό Δικαστήριο για να κρίνει εν προκειμένω κατά πόσον η αναιρεσείουσα έλαβε ουσιαστική ικανοποίηση (2). Ακολουθώντας, με βάση το παράδειγμα της υπό κρίση υποθέσεως, θα καταδείξω γιατί ένα τέτοιο κριτήριο είναι από εννοιολογικής απόψεως εσφαλμένο και από πρακτικής απόψεως ανέφικτο (3), προτού καταλήξω στο τι πρέπει να περιλαμβάνει ένα τέτοιο κριτήριο (4).

1. Τα δικαιώματα που απορρέουν για τους ιδιώτες από τον κανονισμό 1049/2001

55. Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 1049/2001 αναγνωρίζει ρητώς ένα (ατομικό/προσωποπαγές) *δικαίωμα* προσβάσεως στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής σε «κάθε πολίτη της Ένωσης και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την έδρα του σε ένα κράτος μέλος». Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού, το δικαίωμα αυτό καλύπτει κατ' ουσίαν «όλα τα έγγραφα εις χείρας θεσμικού οργάνου, δηλαδή σε όσα συντάσσονται ή παραλαμβάνονται από αυτό και βρίσκονται στην κατοχή του, σε όλους τους τομείς δραστηριότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

56. Τι συμβαίνει όμως με τα έγγραφα που έχουν ήδη τεθεί στη διάθεση του κοινού, τα οποία είναι δημοσίως διαθέσιμα; Οι προπαρασκευαστικές εργασίες του κανονισμού 1049/2001 καθώς και το σύστημα του ισχύοντος κανονισμού παρέχουν συναφώς μια αρκετά σαφή απάντηση.

57. Πρώτον, όσον αφορά τις προπαρασκευαστικές εργασίες, το σχέδιο προτάσεως της Επιτροπής εισήγαγε εξαίρεση από την πρόσβαση στα έγγραφα προβλέποντας ότι ο κανονισμός δεν θα είχε εφαρμογή «στα έγγραφα που έχουν ήδη δημοσιευθεί ή στα οποία το κοινό έχει πρόσβαση με άλλα μέσα»²³. Εντούτοις, κατά τη διάρκεια της νομοθετικής διαδικασίας, το Κοινοβούλιο εξέφρασε την πρόθεση όχι μόνο να απαλειφθεί αυτό το σχέδιο διατάξεως, αλλά και να θεσπιστεί διάταξη (σχέδιο άρθρου 2α, παράγραφος 1) που θα προβλέπει ρητώς ότι «το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων *περιλαμβάνει* την πρόσβαση στα *δημοσιευμένα έγγραφα*»²⁴. Προκύπτει, επομένως, ότι το Κοινοβούλιο είχε την πρόθεση να συμπεριληφθούν τα έγγραφα που ήταν ήδη διαθέσιμα στο κοινό με άλλα μέσα (ήτοι έγγραφα στα οποία είχε παρασχεθεί ήδη γενική πρόσβαση από το ίδιο το θεσμικό όργανο της Ένωσης ή από τρίτον) μεταξύ των εγγράφων στα οποία μπορεί να ζητηθεί πρόσβαση από θεσμικό όργανο της Ένωσης δυνάμει του κανονισμού 1049/2001.

²³ Άρθρο 2, παράγραφος 2, της προτάσεως κανονισμού, χωρίς ορισμό του τι νοείται ως «άλλα μέσα» [COM(2000) 30 – 2000/0032(COD)].

²⁴ Έκθεση της 27ης Οκτωβρίου 2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σχετικά με την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (Ενισχυμένη διαδικασία Hughes) – Επιτροπή Ελευθεριών και Δικαιωμάτων των Πολιτών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων, COM(2000) 30 – 2000/0032(COD), PE 285.961. Βλ. ιδίως σ. 19, 20 και 72. Η υπογράμμιση δική μου.

58. Δεύτερον, όσον αφορά την εσωτερική λογική του, το ισχύον κείμενο του κανονισμού φαίνεται να υιοθετεί μια ενδιάμεση θέση. Στην ειδική περίπτωση εγγράφων που έχουν ήδη δοθεί στη δημοσιότητα από το *σχετικό θεσμικό όργανο* και ο αιτών έχει εύκολη πρόσβαση σε αυτά, το άρθρο 10, παράγραφος 2, του κανονισμού 1049/2001 περιέχει μια τροποποιημένη υποχρέωση του θεσμικού οργάνου της Ένωσης έναντι του αιτούντος. Σε αυτές τις περιπτώσεις το θεσμικό όργανο της Ένωσης δεν υποχρεούται να παράσχει το ζητηθέν έγγραφο, αλλά μπορεί απλώς να ενημερώσει τον αιτούντα με ποιον τρόπο μπορεί να αποκτήσει το ζητηθέν έγγραφο.

59. Θέλω να επισημάνω δύο σημεία που προκύπτουν σαφώς από το γράμμα του άρθρου 10, παράγραφος 2, του κανονισμού. Αφενός, η φράση «*ένα έγγραφο έχει ήδη δοθεί στη δημοσιότητα από το σχετικό θεσμικό όργανο*» θα μπορούσε, κάπως γενναιόδωρα, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το έγγραφο αυτό δημοσιοποιήθηκε είτε από το οικείο θεσμικό όργανο είτε ίσως και από οποιοδήποτε άλλο θεσμικό όργανο, υπό την προϋπόθεση, βεβαίως, ότι δεν υπάρχει καμία αμφιβολία για τη γνησιότητα του ζητηθέντος εγγράφου²⁵. Αφετέρου, σε κάθε περίπτωση, όταν *ο αιτών ενημερώνεται με ποιον τρόπο μπορεί να αποκτήσει το ζητηθέν έγγραφο*, υπάρχει πάντα «*επίσημη έγκριση*» του αντιγράφου στο οποίο γίνεται παραπομπή.

60. Ο κανονισμός 1049/2001 σιωπά όσον αφορά τη διάθεση εγγράφων στο κοινό *από τρίτους*. Δίνει μεν τον ορισμό της έννοιας «*τρίτος*» στο άρθρο 3, στοιχείο β', αλλά για διαφορετικούς λόγους, κυρίως για την πρόσβαση στα έγγραφα τρίτων δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 4. Σίγουρα δεν αποβλέπει στην εκπλήρωση της υποχρέωσης παροχής προσβάσεως από τρίτον και εν πάση περιπτώσει όχι από ιδιώτη²⁶. Ωστόσο, αυτό είναι απολύτως λογικό.

61. Αφενός, όσον αφορά το γράμμα του νόμου, ο κανονισμός 1049/2001 δεν προβλέπει καμία εξαίρεση επειδή το ζητηθέν έγγραφο έχει δημοσιοποιηθεί από τρίτον. Οι εξαιρέσεις από την πρόσβαση απαριθμούνται εξαντλητικά στο άρθρο 4 του κανονισμού 1049/2001.

62. Αφετέρου, όσον αφορά τον σκοπό του, από το άρθρο 1 καθώς και από τις αιτιολογικές σκέψεις 1, 2, 3 και 4 του κανονισμού 1049/2001 προκύπτει ότι ο κανονισμός στοχεύει στη διασφάλιση της διαφάνειας και της δημοσιότητας εντός των θεσμικών οργάνων της Ένωσης που καλύπτονται από αυτόν και στη διασφάλιση της ευρύτερης δυνατής προσβάσεως κάθε πολίτη της Ένωσης στα έγγραφα της Ένωσης, καθώς και της ευχερέστερης δυνατής ασκήσεως του εν λόγω δικαιώματος μέσω απευθείας διαλόγου μεταξύ του θεσμικού οργάνου και του αιτούντος. Επομένως, ο αιτών έχει δικαίωμα να λάβει απάντηση από το σχετικό θεσμικό όργανο της Ένωσης, ακόμη και εάν πρόκειται για έγγραφα που είναι δημοσίως διαθέσιμα.

63. Τρίτον, η «*επίσημη έγκριση*» από το θεσμικό όργανο του επίμαχου εγγράφου δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 2, είναι ουσιώδης για την πληρότητα, την ακεραιότητα, τη γνησιότητα και τη νόμιμη χρήση του. Προφανώς, ουδείς επιτρέπεται να παρουσιάζει πληροφορίες που εντόπισε κάπου στο διαδίκτυο ως επίσημο έγγραφο ή ως θέση του θεσμικού οργάνου, εκτός εάν και έως ότου λάβει το πρωτότυπο του εγγράφου ή επίσημη απάντηση ή, τουλάχιστον, σαφή επιβεβαίωση εκ μέρους του θεσμικού αυτού οργάνου ότι οι πληροφορίες τις οποίες εντόπισε ο ενδιαφερόμενος προέρχονται πράγματι από το εν λόγω θεσμικό όργανο και αποτυπώνουν την επίσημη θέση του. Κάθε τέτοια πληροφορία βάσει του άρθρου 10, παράγραφος 2, καθίσταται ακόμη πιο σημαντική σε περίπτωση που το θεσμικό όργανο της Ένωσης αρνήθηκε αρχικώς την πρόσβαση στην πληροφορία αυτή επικαλούμενο τις εξαιρέσεις που προβλέπει το άρθρο 4 του κανονισμού.

²⁵ Έτσι, για παράδειγμα, μια απάντηση της Επιτροπής σε αιτούντα, στην οποία του υποδεικνύεται ότι τα ζητηθέντα έγγραφα είναι πράγματι διαθέσιμα σε (ρητώς αναφερόμενο) ιστότοπο του Συμβουλίου θα ικανοποιούσε το πνεύμα του άρθρου 10, παράγραφος 2, έστω και αν δεν συνάδει πλήρως με το γράμμα του.

²⁶ Διαφορετικό ζήτημα αποτελεί η ενδεχόμενη (συντονισμένη) δημοσιοποίηση ζητηθέντος εγγράφου από κράτος μέλος δυνάμει του άρθρου 5 του κανονισμού.

64. Συνοψίζοντας, από τον κανονισμό 1049/2001 προκύπτει σαφώς ότι οι πολίτες της Ένωσης έχουν ατομικό/προσωποπαγές δικαίωμα προσβάσεως. Επιλαμβανόμενο μιας ατομικής αιτήσεως, ένα θεσμικό όργανο διαθέτει κατ' ουσίαν τρεις επιλογές. Πρώτον, να επιτρέψει την πρόσβαση. Δεύτερον, να αρνηθεί την πρόσβαση, εξηγώντας τους λόγους για τους οποίους δεν μπορεί να επιτραπεί η πρόσβαση. Τρίτον, αν το επιθυμεί, και κατ' ουσίαν ως θετική απόκριση στο πλαίσιο της πρώτης επιλογής, μπορεί να δώσει απάντηση βάσει του άρθρου 10, παράγραφος 2. Το θεσμικό όργανο μπορεί να κατευθύνει τον αιτούντα για το πού είναι δυνατόν να εντοπίσει ο ίδιος τις ευχερώς προσβάσιμες ζητούμενες πληροφορίες, διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο τη γνησιότητα και την αξιοπιστία των πληροφοριών στις οποίες παραπέμπει.

65. Ωστόσο, η διάθεση εγγράφου στο κοινό από τρίτον δεν εκπληρώνει ούτε αποσβένει το δικαίωμα των αιτούντων να λάβουν ικανοποιητική απάντηση από το οικείο θεσμικό όργανο της Ένωσης δυνάμει του κανονισμού 1049/2001. Ούτε από το γράμμα ούτε από το πνεύμα του εν λόγω κανονισμού συνάγεται ότι οι σαφείς και συγκεκριμένες υποχρεώσεις τις οποίες υπέχουν τα θεσμικά όργανα της Ένωσης μπορούν στην πράξη να ανατεθούν σε τρίτον.

2. *Jurašiniović*

66. Κατά κανόνα, ο μη ικανοποιηθείς αιτών που θεωρεί ότι έχουν προσβληθεί τα δικαιώματά του τα οποία κατοχυρώνονται στον κανονισμό 1049/2001 θα ασκήσει προσφυγή ακυρώσεως κατά της αρνητικής αποφάσεως του οικείου θεσμικού οργάνου. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας προσφυγής, το αρχικό και το υφιστάμενο αντικείμενο της διαφοράς μπορεί να εκλείψει κατ' ουσίαν αν –όπως συμβαίνει συνήθως κατά τη διάρκεια της διαδικασίας– το θεσμικό όργανο παράσχει τελικώς πλήρη πρόσβαση στις πληροφορίες που ζητήθηκαν, λαμβάνοντας ουσιαστικά κατ' αυτόν τον τρόπο μια θετική απόφαση και παρέχοντας πρόσβαση δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 1. Είναι εξίσου πιθανό το θεσμικό όργανο να επικοινωνήσει με τον αιτούντα κατά τη διάρκεια μιας τέτοιας διαδικασίας, πληροφορώντας τον ότι το έγγραφο είναι πλέον προσβάσιμο στο κοινό σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 2, και να του παράσχει πληροφορίες σχετικά με το πού βρίσκεται το έγγραφο, εγγυώμενο έτσι την ακεραιότητα και τη γνησιότητά του.

67. Είναι προφανές ότι, εν προκειμένω, δεν υπήρξε ουσιαστική ικανοποίηση, εκτός αν κάποιος επιχειρούσε να ερμηνεύσει ως απόφαση βάσει του άρθρου 10, παράγραφος 2, του κανονισμού 1049/2001²⁷ το υπόμνημα ανταπαντήσεως του Κοινοβουλίου ή το επακόλουθο αίτημά του περί καταργήσεως της δίκης ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου (το περιεχόμενο του οποίου, κατά περίεργο ίσως τρόπο, κοινοποιήθηκε στην αναιρεσείουσα μέσω του Γενικού Δικαστηρίου).

68. Επιπλέον, στις σκέψεις 27 και 28 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως, το Γενικό Δικαστήριο, στηριζόμενο κυρίως στην απόφαση *Jurašiniović* κατά Συμβουλίου (στο εξής: *Jurašiniović*)²⁸, έκρινε ότι «μια προσφυγή περί ακυρώσεως αποφάσεως με την οποία δεν παρέχεται πρόσβαση σε έγγραφα δεν έχει πλέον αντικείμενο, αν έχει παρασχεθεί πρόσβαση στα εν λόγω έγγραφα από τρίτον, δεδομένου ότι ο αιτών μπορεί να έχει πρόσβαση στα έγγραφα αυτά και να τα χρησιμοποιεί κατά τρόπο εξίσου νόμιμο ως εάν τα είχε αποκτήσει κατόπιν της αιτήσεως την οποία υπέβαλε βάσει του κανονισμού 1049/2001 [...]. Η νομολογία αυτή εφαρμόζεται κατά μείζονα λόγο στην υπό κρίση υπόθεση, δεδομένου ότι το πλήρες κείμενο του ζητηθέντος εγγράφου κατέστη προσβάσιμο από τον ίδιο τον αποδέκτη του εγγράφου, οπότε δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η αναιρεσείουσα μπορεί να το χρησιμοποιήσει κατά τρόπο απολύτως νόμιμο για τους σκοπούς της πανεπιστημιακής της έρευνας».

²⁷ Ερμηνεία που με τη σειρά της θα αποτελούσε αφορμή για μια σειρά από ενδιαφέροντα ερωτήματα, όπως σε ποιο βαθμό το Κοινοβούλιο «ενέκρινε» τη δημοσίευση στο επίμαχο ιστολόγιο, δεδομένου ότι το ιστολόγιο περιλαμβάνει επίσης, υπό τη μορφή σχολίων ενσωματωμένων στα παρατιθέμενα αποσπάσματα του ζητηθέντος εγγράφου, ορισμένες όχι και τόσο κολακευτικές παρατηρήσεις και διαπιστώσεις του συντάκτη του σχετικά με τη «νομική ανάλυση» στην οποία προέβη το Κοινοβούλιο.

²⁸ Απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2012, *Jurašiniović* κατά Συμβουλίου (T-63/10, EU:T:2012:516).

69. Όπως εκτέθηκε ανωτέρω, το γενικό δικονομικό ζήτημα του εννόμου συμφέροντος για την άσκηση προσφυγής μπορεί να νοηθεί ως ανεξάρτητο, σε κάποιον βαθμό, από τα ουσιαστικά δικαιώματα των οποίων την ικανοποίηση επιδιώκει μια τέτοια προσφυγή²⁹. Επομένως, το δικονομικό αυτό ζήτημα ενδέχεται να μην ταυτίζεται πλήρως με την ουσία της υποθέσεως. Επιπλέον, κατά τον ορισμό του εννόμου συμφέροντος είναι απαραίτητος ένας εύλογος βαθμός πραγματισμού. Πράγματι, τα δικαστήρια της Ένωσης, όπως και κάθε άλλο δικαστήριο, δεν αποτελούν, τουλάχιστον όσον αφορά τις προσφυγές ακυρώσεως, υπηρεσίες παροχής νομικών συμβουλών στις οποίες πρέπει να μπορούν να προσφεύγουν πρόσωπα χωρίς κανένα, τουλάχιστον εκ πρώτης όψεως, έννομο συμφέρον για την έκβαση της υπόθεσης.

70. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν ορισμένα όρια στην αποσύνδεση των δύο ανωτέρω εννοιών. Τα όρια αυτά ανάγονται στον ομφάλιο λώρο που συνδέει την ουσία με τη διαδικασία η οποία αποσκοπεί στην πραγμάτωση της ουσίας αυτής. Στο πλαίσιο ένδικων διαφορών σχετικά με την πρόσβαση στα έγγραφα, το ενδεχόμενο ουσιαστικής ικανοποίησης της αιτήσεως και, ως εκ τούτου, το ενδεχόμενο να καταστεί η διαφορά άνευ αντικειμένου πρέπει να εκτιμάται με βάση το τι δικαιούνταν εξαρχής ο αιτών.

71. Υπό το πρίσμα αυτό, είμαι της γνώμης ότι είναι εσφαλμένη, τόσο από εννοιολογικής όσο και από πρακτικής απόψεως, η προσέγγιση που ακολούθησε το Γενικό Δικαστήριο, παραπέμποντας στην προγενέστερη απόφασή του στην υπόθεση Jurašionis, στην οποία εφεξής θα αναφέρομαι απλώς ως «κριτήριο Jurašionis». Πριν εξηγήσω τους λόγους για τους οποίους αυτό συμβαίνει υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως, θα σχολιάσω, κατ' αρχάς, την προαναφερθείσα απόφαση εντός του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται: πώς προέκυψε αυτή η προσέγγιση (i), τους λόγους για τους οποίους δυσχερώς συμβιβάζεται με άλλες αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου, με συνέπεια την έλλειψη συνοχής στη νομολογία (ii), και, κυρίως, τους λόγους για τους οποίους δεν μπορεί να διατηρηθεί μετά την έκδοση της αποφάσεως του τμήματος μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου στην υπόθεση ClientEarth (iii).

i) Από τη Weber στη Jurašionis: η διαμόρφωση του κριτηρίου

72. Η απόφαση Weber κατά Επιτροπής (στο εξής: Weber)³⁰ είναι πιθανώς η πρώτη υπόθεση στην οποία το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, με διάταξή του, ότι έπρεπε να καταργηθεί η δίκη επειδή το ζητηθέν έγγραφο είχε τεθεί στη διάθεση του κοινού (διαδικτυακά) από τρίτον.

73. Στην υπόθεση εκείνη, ένας δημοσιογράφος ζήτησε από την Επιτροπή να του επιτρέψει την πρόσβαση σε επιστολή της Γενικής Διευθύνσεως Ανταγωνισμού προς τη Γερμανική Κυβέρνηση, η οποία αφορούσε γερμανική κρατική ενίσχυση. Απαντώντας σε ερώτηση που έθεσε το Γενικό Δικαστήριο στους διαδίκους, η Επιτροπή επιβεβαίωσε ότι η επίμαχη επιστολή ήταν πλήρως προσβάσιμη σε περιοδικό που ήταν διαθέσιμο στο διαδίκτυο. Στη σκέψη 41 της διατάξεως αναφέρεται ότι «σύμφωνα με την Επιτροπή, ο προσφεύγων έχει πρόσβαση στο έγγραφο που επιθυμεί να συμβουλευθεί και μπορεί να το χρησιμοποιήσει κατά τρόπο εξίσου νόμιμο ως εάν το είχε αποκτήσει κατόπιν της αιτήσεως την οποία υπέβαλε βάσει του κανονισμού 1049/2001». Ωστόσο, δεδομένου ότι η προσφυγή ακυρώσεως κρίθηκε προδήλως απαράδεκτη για άλλο λόγο, η διαπίστωση αυτή έγινε απλώς παρεμπιπτόντως, στο περιθώριο της συλλογιστικής του Γενικού Δικαστηρίου, χωρίς στην πραγματικότητα να εφαρμοστεί στη συγκεκριμένη υπόθεση.

29 Βλ. σημείο 53 των παρουσών προτάσεων.

30 Διάταξη της 11ης Δεκεμβρίου 2006, Weber κατά Επιτροπής (T-290/05, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2006:381).

74. Ακολούθως, στην υπόθεση Jurašinić, δεν επιτράπη στον προσφεύγοντα η πρόσβαση σε έγγραφα του Συμβουλίου σχετικά με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία (στο εξής: ΔΠΔπΓ) τα οποία αφορούσαν υπόθεση που εκκρεμούσε ενώπιόν του. Το Συμβούλιο υποστήριξε, αμυνόμενο, ότι ο προσφεύγων στερούνταν εννόμου συμφέροντος, στο μέτρο που, κατά την ημερομηνία ασκήσεως της προσφυγής, ορισμένα από τα ζητηθέντα έγγραφα είχαν δημοσιευθεί από το ΔΠΔπΓ στη βάση δεδομένων του δικαστηρίου και ήταν διαθέσιμα στο διαδίκτυο.

75. Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο επικαλέστηκε ρητώς την απόφαση Weber, προκειμένου να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι «μια προσφυγή περί ακυρώσεως αποφάσεως με την οποία δεν παρέχεται πρόσβαση σε έγγραφα δεν έχει πλέον αντικείμενο, αν έχει παρασχεθεί πρόσβαση στα εν λόγω έγγραφα από τρίτον, δεδομένου ότι ο αιτών μπορεί να έχει πρόσβαση στα έγγραφα αυτά και να τα χρησιμοποιεί κατά τρόπο εξίσου νόμιμο ως εάν τα είχε αποκτήσει κατόπιν της αιτήσεως την οποία υπέβαλε βάσει του κανονισμού 1049/2001»³¹. Εντούτοις, δεδομένου ότι το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι τα επίμαχα έγγραφα δεν ήταν διαθέσιμα στον ιστότοπο του ΔΠΔπΓ «κατά την ημερομηνία ασκήσεως της προσφυγής», απέρριψε τελικά την ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε το Συμβούλιο, με το σκεπτικό ότι από τη δικογραφία δεν προέκυπτε ότι τα επίμαχα έγγραφα ήταν διαθέσιμα στο κοινό κατά την ημερομηνία αυτή³².

76. Συνεπώς, από την εξέταση των υποθέσεων που επικαλέστηκε το Γενικό Δικαστήριο ως νομολογιακά προηγούμενα για να στηρίξει τη βασική νομική του εκτίμηση³³ προκύπτει ότι το κριτήριο που διατύπωσε στην υπό κρίση υπόθεση ουδέποτε εφαρμόστηκε στην πράξη προηγουμένως. Αυτό ασφαλώς δεν είναι από μόνο του καθοριστικό. Στην εξελικτική πορεία της νομολογίας των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης ένα *obiter dictum* σε μια υπόθεση μπορεί να γίνει αιφνιδίως *ratio* σε μια άλλη. Ο λόγος για τον οποίο αναφέρω το γεγονός ότι το κριτήριο αυτό δεν εφαρμόστηκε ποτέ στην πράξη είναι για να υπογραμμίσω ότι ο αντίκτυπος και οι συνέπειές του παραμένουν ως έναν βαθμό ανεξερεύνητη περιοχή.

ii) Οι διακυμάνσεις στη νομολογία του Γενικού Δικαστηρίου

77. Περαιτέρω, υπάρχουν και άλλες σημαντικές τάσεις στη νομολογία του Γενικού Δικαστηρίου που αφορούν την ίδια προβληματική, δηλαδή το αν και σε ποιο βαθμό το αντικείμενο (αιτία) μιας προσφυγής ακυρώσεως που αφορά την πρόσβαση στα έγγραφα εκλείπει κατόπιν της δημοσιοποίησεως του ζητηθέντος εγγράφου από τρίτον.

78. Πριν από τις αποφάσεις που εκδόθηκαν επί των υποθέσεων Weber και Jurašinić, το 1995, όταν η πρόσβαση στα έγγραφα που κατείχαν τα θεσμικά όργανα της Ένωσης διεπόταν από ειδικούς κανόνες για κάθε θεσμικό όργανο, το Συμβούλιο αρνήθηκε στη Svenska Journalistförbundet την πρόσβαση σε ορισμένα έγγραφα που αφορούσαν την Ευρωπαϊκή Ένωση. Εν πάση περιπτώσει, η ίδια προσφεύγουσα είχε ήδη λάβει τα επίμαχα έγγραφα από τις σουηδικές αρχές. Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε εντούτοις ότι το «πρόσωπο στο οποίο δεν έχει επιτραπεί η πρόσβαση σε έγγραφο ή σε ένα τμήμα του εγγράφου έχει ήδη, *εκ του γεγονότος αυτού και μόνον*, συμφέρον για την ακύρωση της αρνητικής αυτής αποφάσεως. [...] Το γεγονός ότι τα ζητηθέντα έγγραφα δημοσιοποιήθηκαν δεν ασκεί συναφώς επιρροή»³⁴. Το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε στη συνέχεια την υπόθεση επί της ουσίας, ακυρώνοντας τελικά την απόφαση του Συμβουλίου να αρνηθεί στην προσφεύγουσα την πρόσβαση στα ζητηθέντα έγγραφα.

31 Απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2012, Jurašinić κατά Συμβουλίου (T-63/10, EU:T:2012:516, σκέψη 24).

32 Όπ.π. (σκέψη 26).

33 Στην τελευταία απόφαση στην οποία παρέπεμψε το Δικαστήριο στη σκέψη 27 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως, ήτοι στην απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2013, European Dynamics Belgium κ.λπ. κατά EMA (T-638/11, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2013:530), η εν παρόδω αναφορά στην απόφαση Jurašinić ήταν άνευ σημασίας.

34 Απόφαση της 17ης Ιουνίου 1998, Svenska Journalistförbundet κατά Συμβουλίου (T-174/95, EU:T:1998:127, σκέψεις 67 και 69). Η υπογράμμιση δική μου.

79. Ίσως ακόμη πιο σημαντικό είναι το γεγονός ότι *μετά* τις αποφάσεις επί των υποθέσεων Weber και Jurašionis, στην υπόθεση Access Info Europe κατά Συμβουλίου³⁵, η προσφεύγουσα προσέβαλε την άρνηση του Συμβουλίου να της επιτρέψει την πρόσβαση σε ορισμένες πληροφορίες περιλαμβανόμενες σε σημείωμα το οποίο αφορούσε την πρόταση νέου κανονισμού για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων της Ένωσης με την αιτιολογία ότι τούτο θα έθιγε σοβαρά την εσωτερική του διαδικασία λήψης αποφάσεων. Με το υπόμνημα αντικρούσεως, το Συμβούλιο επισήμανε ότι το πλήρες κείμενο του επίμαχου εγγράφου ήταν ήδη διαθέσιμο, πριν από την ημερομηνία ασκήσεως της προσφυγής, στον ιστότοπο της οργανώσεως Statewatch. Κατά το Συμβούλιο, η δημοσίευση αυτή δεν ήταν «εγκεκριμένη». Το Συμβούλιο δεν γνώριζε την ύπαρξή της όταν αποφάνθηκε επί της αιτήσεως προσβάσεως. Με το υπόμνημα απαντήσεως, η προσφεύγουσα αναγνώρισε ότι είχε πλέον στην κατοχή της αντίγραφο του πλήρους κειμένου του εγγράφου, ενώ επισήμανε επίσης ότι δεν γνώριζε την ύπαρξη του αντιγράφου κατά τον χρόνο που υπέβαλε την αίτηση πρόσβασης.

80. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι από τη δημοσιοποίηση της εκδοχής του ζητηθέντος εγγράφου στο διαδίκτυο, όπως και από το γεγονός ότι η προσφεύγουσα έλαβε, σε μεταγενέστερο στάδιο, γνώση του περιεχομένου του, δεν μπορούσε να συναχθεί ότι η τελευταία δεν είχε πλέον έννομο συμφέρον να ζητήσει την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως³⁶. Η συμπεριφορά της Statewatch κρίθηκε ότι δεν ασκούσε επιρροή στην εκτίμηση του εννόμου συμφέροντος της προσφεύγουσας για την ακύρωση της εν λόγω αποφάσεως. Συνεπώς, μολονότι η προσφεύγουσα γνώριζε το περιεχόμενο των πληροφοριών στις οποίες το Συμβούλιο αρνήθηκε να της παράσχει πρόσβαση, εξακολουθούσε να έχει έννομο συμφέρον για την ακύρωση της αρνητικής αποφάσεως³⁷.

81. Σε αντίθεση με το Γενικό Δικαστήριο³⁸, δυσκολεύομαι να αντιληφθώ πώς συμβιβάζεται η προσέγγιση που ακολούθησε το Γενικό Δικαστήριο στις υποθέσεις εκείνες με την προσέγγισή του στην υπό κρίση υπόθεση. Η λύση την οποία υιοθέτησε το Γενικό Δικαστήριο σε εκείνες τις υποθέσεις είναι εντελώς διαφορετική ως προς τη λογική και την προσέγγισή της: η δημοσιοποίηση του ζητηθέντος εγγράφου από τρίτον (είτε ήταν «νόμιμη», όπως στην υπόθεση Svenska Journalistförbundet, είτε «μη εγκεκριμένη», όπως στην υπόθεση Access Info Europe) κρίθηκε ότι δεν είχε καμία συνέπεια ως προς την ουσιαστική ικανοποίηση και, συνεπώς, ως προς το έννομο συμφέρον του προσφεύγοντος για την ακύρωση αρνητικής αποφάσεως.

iii) ClientEarth

82. Τέλος, και αυτό είναι ίσως το σημαντικότερο, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου είχε την ευκαιρία να ασχοληθεί προσφάτως, στην υπόθεση ClientEarth³⁹ με το ζήτημα των συνεπειών που έχει για το έννομο συμφέρον του προσφεύγοντος η ουσιαστική ικανοποίησή του στην περίπτωση προσφυγής ακυρώσεως με αντικείμενο την πρόσβαση σε έγγραφα.

35 Απόφαση της 22ας Μαρτίου 2011, Access Info Europe κατά Συμβουλίου (T-233/09, EU:T:2011:105), επικυρωθείσα κατ' αναίρεση με την απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2013, Συμβουλίου κατά Access Info Europe (C-280/11 P, EU:C:2013:671).

36 Όπ.π. (σκέψη 34).

37 Όπ.π. (σκέψεις 36 και 37).

38 Σκέψεις 29 και 30 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως. Η μόνη πιθανή διαφορά της Svenska Journalistförbundet (χωρίς να αναφερθώ ως προς το σημείο αυτό στην Access Info Europe) συνίσταται στο ότι εν προκειμένω, αντίθετα προς τη Svenska Journalistförbundet, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία για τη νομιμότητα της επίμαχης δημοσιοποίησεως. Εντούτοις, η παραδοχή αυτή δεν είναι μόνο αμφισβητήσιμης ορθότητας, αλλά και εκτός θέματος, όπως θα εξηγηθεί στο επόμενο τμήμα των προτάσεών μου.

39 Απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2018, ClientEarth κατά Επιτροπής (C-57/16 P, EU:C:2018:660).

83. Η ClientEarth είναι οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Ζήτησε από την Επιτροπή να της παράσχει πρόσβαση σε ορισμένες εκθέσεις εκτιμήσεως επιπτώσεων. Η Επιτροπή αρνήθηκε αρχικώς την πρόσβαση, επικαλούμενη την προστασία της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων. Στη συνέχεια όμως έδωσε σταδιακά στη δημοσιότητα το σύνολο των ζητηθέντων από την ClientEarth εγγράφων κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου⁴⁰.

84. Απαντώντας στο αίτημα που υπέβαλε η Επιτροπή περί καταργήσεως της δίκης, το Δικαστήριο σημείωσε ότι, «παρά τη δημοσίευση ή την κοινοποίηση στην [προσφεύγουσα] [...] των διάφορων [ζητηθέντων] εγγράφων» κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, «οι επίδικες αποφάσεις δεν ανακλήθηκαν από την Επιτροπή, με αποτέλεσμα η διαφορά να διατηρεί το αντικείμενό της»⁴¹.

85. Συμμερίζομαι τη θέση της αναιρεσείουσας ότι η ClientEarth είναι, από αυτήν την άποψη, σημαντική για την παρούσα υπόθεση. Παρότι, βάσει των πραγματικών περιστατικών της, η ClientEarth είναι κυρίως σημαντική για το ζήτημα τυχόν περαιτέρω ή εναπομείναντος εννόμου συμφέροντος σε περίπτωση πλήρους ικανοποιήσεως του προσφεύγοντος, οπότε έχει κυρίως σημασία για την εξέταση του δεύτερου λόγου αναιρέσεως της αναιρεσείουσας, ο αντίκτυπός της στον πρώτο λόγο δεν μπορεί να αγνοηθεί.

86. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε στην απόφαση ClientEarth, αν διαβαστεί υπό το πρίσμα των μεταγενέστερων διευκρινίσεων στην απόφαση Rogesa⁴², ότι η εξαφάνιση του αντικείμενου της διαφοράς προϋποθέτει είτε να ικανοποιηθεί *τυπικά* ο προσφεύγων (δηλαδή η προσβαλλόμενη απόφαση να ανακληθεί από το θεσμικό όργανο) είτε να λάβει πλήρη και συνολική *ουσιαστική* ικανοποίηση από το ίδιο το θεσμικό όργανο. Πρέπει να επισημανθεί ότι, και στις δύο αυτές περιπτώσεις, ως πλήρης ουσιαστική ικανοποίηση νοείται (για το Δικαστήριο) αποκλειστικά μια κατάσταση στην οποία ο προσφεύγων λαμβάνει (i) πλήρως όλα τα ζητηθέντα έγγραφα και (ii) από το οικείο θεσμικό όργανο.

87. Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην περίπτωση όπου (i) γνωστοποιείται στην προσφεύγουσα η ύπαρξη μιας επεξεργασμένης εκδοχής του εγγράφου που φέρεται να ζήτησε, (ii) η εν λόγω γνωστοποίηση δεν έγινε από το θεσμικό όργανο από το οποίο ζητήθηκε το έγγραφο, αλλά από δικαστήριο, (iii) το κείμενο αυτό αναρτήθηκε από τρίτον ιδιώτη χωρίς να το γνωρίζει κανείς (ούτε η προσφεύγουσα ούτε το θεσμικό όργανο).

88. Αν γινόταν δεκτό ότι συντρέχει σε μια τέτοια περίπτωση απώλεια εννόμου συμφέροντος, το συμπέρασμα αυτό θα αντέβαινε τόσο στη λογική όσο και στο πνεύμα του κανονισμού 1049/2001. Επιπλέον, ακόμη και στο επίπεδο ενδεχόμενης προβολής των δικαιωμάτων αυτών ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης⁴³, η εκ πρώτης όψεως δελεαστική ιδέα της ταχείας περάτωσης μιας υποθέσεως, στο μέτρο που θα μπορούσε να αποτελεί κρίσιμο παράγοντα⁴⁴, δεν θα εξυπηρετούνταν. Πέραν της σαφούς αντίθεσης με το πνεύμα του κανονισμού, το κριτήριο Jurašionis προκαλεί στην πραγματικότητα περισσότερα πρακτικά προβλήματα παρά ενδεχομένως (εύκολες) λύσεις, ζήτημα στο οποίο θα στραφώ ευθύς αμέσως.

40 Όπ.π. (σκέψεις 38).

41 Σκέψη 45, όπου το Δικαστήριο στηρίχθηκε στην απόφαση της 7ης Ιουνίου 2007, Wunenburger κατά Επιτροπής (C-362/05 P, EU:C:2007:322, σκέψεις 48 και 49).

42 Με της διάταξη της 17ης Δεκεμβρίου 2019, Rogesa κατά Επιτροπής (C-568/18 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2019:1092), το Δικαστήριο κατήργησε τη δίκη σε υπόθεση στην οποία η Επιτροπή εν τέλει δημοσιοποίησε τα ζητηθέντα έγγραφα, χωρίς ωστόσο να ανακαλέσει την αρχική αρνητική απόφασή της. Εντούτοις, όπως διευκρίνισε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 26, η προσφεύγουσα *δεν αμφισβήτησε* το γεγονός ότι η δημοσιοποίηση ικανοποιούσε *πλήρως* τους σκοπούς τους οποίους επιδίωκε η ίδια με την αίτησή της προσβάσεως, καθώς έλαβε όλα όσα ζητούσε *από την Επιτροπή*.

43 Υπό την προϋπόθεση φυσικά ότι εξακολουθεί να υπάρχει κάτι το οποίο μένει αδημοσίευτο και ζητείται δικαστικώς να δημοσιοποιηθεί, αφού σήμερα, αργά ή γρήγορα, πάντα θα εμφανίζεται κάτι κάπου στο διαδίκτυο.

44 Quid non. Πάντα υπάρχει όμως ο πειρασμός.

3. Τα προβλήματα της απόφασης *Jurašinić* (όπως διαπιστώνονται στην παρούσα υπόθεση)

89. Στην απόφαση *Jurašinić*, το Γενικό Δικαστήριο έθεσε τρία κριτήρια ή προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται προκειμένου να κριθεί ότι μια προσφυγή ακυρώσεως κατά αρνήσεως θεσμικού οργάνου της Ένωσης έχει καταστεί άνευ αντικειμένου. Τα ως άνω κριτήρια ή προϋποθέσεις φαίνεται να λειτουργούν σωρευτικά: (i) πρέπει να έχει παρασχεθεί πρόσβαση στο έγγραφο από τρίτον και συνεπώς το έγγραφο να ήταν στη διάθεση του κοινού ήδη κατά τον χρόνο ασκήσεως της προσφυγής ακυρώσεως ή, τουλάχιστον, κατά τον χρόνο εκδικάσεως της υποθέσεως, (ii) ο προσφεύγων πρέπει να έχει πρόσβαση στο έγγραφο, (iii) η χρήση του εγγράφου αυτού πρέπει να είναι νόμιμη.

90. Τα πρακτικά προβλήματα του κριτηρίου είναι τουλάχιστον τριών ειδών: γνώση, γνησιότητα και νόμιμη χρήση.

91. Πρώτον, υπάρχει το ζήτημα της γνώσεως και της διαθεσιμότητας του εγγράφου. Η αναιρεσείουσα υποστήριξε ότι το δικαίωμα ενημερώσεως που έχει δυνάμει του κανονισμού 1049/2001 δεν μπορεί να εξαρτάται από την ικανότητά της να χρησιμοποιεί το Google, ούτε από την πληροφόρησή της για το αν τρίτος είχε αναρτήσει το ζητηθέν έγγραφο στον κυβερνοχώρο. Αν οι πολίτες αναγκάζονταν να πραγματοποιούν έρευνες στον κυβερνοχώρο, θα θιγόταν ο σκοπός του κανονισμού 1049/2001, που συνίσταται στη διασφάλιση της ευχερέστερης δυνατής ασκήσεως του δικαιώματος προσβάσεως στα έγγραφα. Από την πλευρά του, το αναιρεσίβλητο ανέφερε ότι είναι πιθανόν η αναιρεσείουσα να είχε λάβει γνώση της δημοσίευσής αυτής διότι ορισμένες συμβολές της έχουν όντως αναρτηθεί στο συγκεκριμένο ιστολόγιο.

92. Επί του σημείου αυτού, συντάσσομαι πλήρως με την άποψη της αναιρεσείουσας. Ο κανονισμός 1049/2001 έχει εγκαθιδρύσει μια θεσμική οδό για την απόκτηση ορισμένων εγγράφων. Θα πρέπει λοιπόν κάθε αιτών, ο οποίος θέλει να ζητήσει ένα έγγραφο, να πραγματοποιεί πρώτα διεξοδική έρευνα για το έγγραφο αυτό στο διαδίκτυο; Επιπλέον, αν ήθελε εν συνεχεία να ασκήσει ποτέ προσφυγή ακυρώσεως κατά αρνητικής αποφάσεως, θα έπρεπε να πραγματοποιεί έρευνα ανά τακτά διαστήματα, ενόσω η προσφυγή εκκρεμεί, προκειμένου να βεβαιωθεί ότι το ζητηθέν έγγραφο δεν θα εμφανιστεί κάπου στο διαδίκτυο τα επόμενα χρόνια;

93. Η υπό κρίση υπόθεση καταδεικνύει άλλο ένα παράξενο στοιχείο της πρώτης προϋποθέσεως στην απόφαση *Jurašinić*: το έννομο συμφέρον εκλείπει όχι μόνο αν ο προσφεύγων είχε προφανώς ικανοποιηθεί ουσιαστικά ήδη κατά τον χρόνο ασκήσεως της προσφυγής, αλλά και κάθε στιγμή μετά, «τουλάχιστον μέχρι τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως». Αυτό έρχεται σε αντίφαση όχι μόνο με τις προηγούμενες διαπιστώσεις του ίδιου του Γενικού Δικαστηρίου⁴⁵, αλλά και με τη μεταγενέστερη απόφαση στην υπόθεση *ClientEarth*, στην οποία κρίθηκε, απολύτως δικαιολογημένα, πως ό,τι λαμβάνει χώρα μετά την άσκηση της προσφυγής ακυρώσεως κατά αρνητικής αποφάσεως δεν μπορεί παρά να έχει περιορισμένη μόνο σημασία.

94. Επιπλέον, η υπό κρίση υπόθεση καταδεικνύει τον παραλογισμό αυτής της προσέγγισης: θα πρέπει δηλαδή να επέλθει απώλεια του εννόμου συμφέροντος όχι μόνον επειδή δημοσιεύθηκαν από κάποιον τρίτο έγγραφα κάπου στο διαδίκτυο, αλλά και ασχέτως του ότι ούτε ο προσφεύγων ούτε το καθού θεσμικό όργανο γνώριζαν την ύπαρξη των σχετικών εγγράφων; Πράγματι, όπως δήλωσαν αμφότεροι οι διάδικοι ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, *αγνοούσαν τη δημοσίευση*, και μάλιστα από τη στιγμή που το Κοινοβούλιο εξέδωσε την επιβεβαιωτική του απόφαση μέχρι τη στιγμή που έλαβαν γνώση αυτού του γεγονότος από το ίδιο το Γενικό Δικαστήριο. Συνεπώς, για να απαντήσω στο ερώτημα που έθεσα στην αρχή των προτάσεών μου εμπνεόμενος από το μυθιστόρημα *Dune*, μπορεί τότε, κατά την εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου, να νοηθεί «γνωστοποίηση (ζητηθέντος εγγράφου) χωρίς (ποτέ) να δοθεί (πρόσβαση σε αυτό)» ή ακόμη και «γνωστοποίηση εν αγνοία».

45 Βλ. σημεία 77 έως 81 των παρουσών προτάσεων.

95. Δεύτερον, ως προς το ζήτημα της *γνησιότητας* και της ακεραιότητας του ζητηθέντος εγγράφου, η αναιρεσείουσα και η Σουηδική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι η αναιρεσείουσα είναι υποχρεωμένη να λαμβάνει πληροφορίες από αυθεντικές πηγές, ιδίως λόγω της επαγγελματικής δραστηριότητας την οποία ασκεί, ήτοι την ακαδημαϊκή έρευνα. Η αναιρεσείουσα υπογράμμισε ότι είναι ακαδημαϊκή ερευνήτρια που χρηματοδοτείται από την Ακαδημία της Φινλανδίας. Δεδομένου ότι δεσμεύεται από τα πρότυπα ποιότητας, αντικειμενικότητας και ερευνητικής δεοντολογίας, δεν μπορεί να βασίζεται στην αναζήτηση στο διαδίκτυο πληροφοριών που έχουν διαρρεύσει ή από τις οποίες έχουν εξαλειφθεί στοιχεία, αλλά οφείλει να χρησιμοποιεί αποκλειστικά πληροφορίες οι οποίες προέρχονται από αυθεντικές πηγές. Τόνισε σχετικά ότι ο E. De Caritani επισήμανε στο ιστολόγιό του ότι αυτό που ανάρτησε είναι: «κείμενο με δικές μου επισημάνσεις/παρατηρήσεις».

96. Από την πλευρά του, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι οι διάδικοι συμφώνησαν ότι ο E. De Caritani «κατέστησε διαθέσιμο στο κοινό το πλήρες κείμενο του εγγράφου αυτού στο διαδίκτυο» και ότι «το Δικαστήριο εξέθεσε λεπτομερώς το περιεχόμενο του ζητηθέντος εγγράφου»⁴⁶ στην απόφαση De Caritani⁴⁷.

97. Δεν θα σχολιάσω την εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου σχετική εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών. Η αναιρεσείουσα δεν επικαλέστηκε παραμόρφωση αποδεικτικών στοιχείων. Επομένως, δεν είμαι εγώ αρμόδιος να κρίνω τι αποτελεί στην πραγματικότητα «πλήρες κείμενο» του ζητηθέντος εγγράφου, το οποίο, τουλάχιστον κατά τον χρόνο που το διάβασε ο υποφαινόμενος, ήταν μια καταχώριση ιστολογίου ανοιχτού HTML, όπου ο συντάκτης είχε επέμβει και είχε προσθέσει δικά του σχόλια⁴⁸.

98. Είναι, εντούτοις, προφανές από τις δηλώσεις της αναιρεσείουσας ενώπιον του Δικαστηρίου και ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ότι δεν «ικανοποιήθηκε» από το «κοινοποιηθέν» έγγραφο, δεδομένου ότι το κείμενο που ανάρτησε διαδικτυακά ο E. De Caritani δεν ήταν αυθεντικό και δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για τους σκοπούς της.

99. Δεν μπορώ παρά να συμμεριστώ την τελευταία αυτή άποψη. Κατά τη γνώμη μου, ο σκοπός για τον οποίο ένας αιτών επιθυμεί να λάβει ένα έγγραφο δεν ασκεί επιρροή στο πλαίσιο του κανονισμού 1049/2001⁴⁹. Κάθε αιτών, είτε δημοσιογράφος, είτε ακαδημαϊκός ερευνητής, είτε απλά πολίτης με περιέργεια, έχει σαφώς δικαίωμα, δυνάμει του κανονισμού, να λάβει απάντηση από το θεσμικό όργανο. Όπως εκτέθηκε ήδη ανωτέρω⁵⁰, η απαίτηση για απάντηση του θεσμικού οργάνου βάσει, σε περίπτωση θετικής απόφασης, είτε του άρθρου 10, παράγραφος 1, είτε του άρθρου 10, παράγραφος 2, εξασφαλίζει αφ' εαυτής τη γνησιότητα και την αξιοπιστία των παρεχόμενων πληροφοριών. Κάθε αιτών έχει αυτό το δικαίωμα δυνάμει του κανονισμού, όποιος και αν είναι ο σκοπός για τον οποίο ζητεί να λάβει τις πληροφορίες.

100. Και πάλι, οι πρακτικές συνέπειες στις οποίες θα οδηγούσε ουσιαστικά η διαπίστωση του Γενικού Δικαστηρίου στη σκέψη 26 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως συνοψίζονται στο εξής: «φτιάξτε το δικό σας κείμενο επίσημης απόφασης βάσει πληροφοριών που αντλείτε από ιδιωτικό ιστολόγιο και από την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου σε άλλη υπόθεση», μολονότι αμφότερα εκδόθηκαν ή «εντοπίστηκαν» αρκετό χρόνο μετά την αρχική απόφαση, η εξέταση της οποίας εξακολουθεί να εκκρεμεί.

46 Σκέψη 26 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως.

47 Απόφαση της 22ας Μαρτίου 2018, De Caritani κατά Κοινοβουλίου (T-540/15, EU:T:2018:167).

48 Όπως περιγράφηκε στο σημείο 13 των παρουσών προτάσεων.

49 Βλ. άρθρο 6, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του κανονισμού (παρατεθέν στο σημείο 9 των παρουσών προτάσεων).

50 Βλ. σημεία 58 έως 64 των παρουσών προτάσεων.

101. Τρίτον, με τα δύο προηγούμενα στοιχεία συνδέεται το ζήτημα της *νόμιμης χρήσεως*, η οποία αποτελεί την τρίτη προϋπόθεση σύμφωνα με την απόφαση *Jurašionis*. Η σκέψη 28 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως αναφέρει ότι «το πλήρες κείμενο του ζητηθέντος εγγράφου κατέστη προσβάσιμο από τον ίδιο τον αποδέκτη του εγγράφου, οπότε δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η προσφεύγουσα μπορεί να το χρησιμοποιήσει κατά τρόπο απολύτως νόμιμο για τους σκοπούς της πανεπιστημιακής της έρευνας».

102. Η άποψη αυτή μου προκαλεί και πάλι κατάπληξη. Πώς μπορεί ένα πρόσωπο το οποίο ζήτησε πρόσβαση σε έγγραφο και ενημερώθηκε από το θεσμικό όργανο ότι η δημοσιοποίηση του εγγράφου αυτού δεν είναι δυνατή να είναι εν συνεχεία σίγουρο, αφότου ενημερώθηκε ότι μια εκδοχή του εγγράφου είναι δημοσιευμένη κάπου σε ένα ιδιωτικό ιστολόγιο, ότι η χρήση τέτοιου εγγράφου που βρέθηκε στο διαδίκτυο είναι «εξίσου νόμιμη ως εάν είχε αποκτηθεί βάσει του κανονισμού 1049/2001»; Η αναιρεσείουσα έλαβε την απάντηση ότι δεν μπορεί να της χορηγηθεί το ίδιο το έγγραφο. Δεν θα ήταν αρκετά λογικό να θεωρήσει, λόγω μιας τέτοιας ρητής αρνήσεως, ότι το επίμαχο έγγραφο κατέληξε στο διαδίκτυο χωρίς άδεια; Δεν είναι πράγματι αυτό το πλέον εύλογο συμπέρασμα δεδομένου ότι το Κοινοβούλιο, ακόμη και αφότου πληροφορήθηκε τη γνωστοποίηση του εγγράφου μέσω διαδικτύου από τρίτον, ουδέποτε ανακάλεσε την αρχική αρνητική απόφασή του και τη διατήρησε μέχρι σήμερα;

103. Βάσει των πραγματικών περιστατικών της υπό κρίση υποθέσεως, η εύλογη υπόθεση ως προς τη «νόμιμη χρήση» στην οποία πρέπει να προβεί η αναιρεσείουσα είναι μάλλον ακριβώς αντίθετη προς εκείνη που διατύπωσε το Γενικό Δικαστήριο. Σε γενικές γραμμές, άλλωστε, δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αναμένεται από το πρόσωπο που ακολούθησε την ορθή θεσμική οδό για να αποκτήσει πρόσβαση σε συγκεκριμένο έγγραφο δυνάμει του κανονισμού 1049/2001 να προβεί σε εμπεριστατωμένη νομική εκτίμηση –ούτε να προσφύγει στον δικαστή της Ένωσης προκειμένου αυτός να πραγματοποιήσει την εν λόγω εκτίμηση– προκειμένου να κριθεί αν το πρόσωπο αυτό μπορεί νομίμως να χρησιμοποιήσει την εκδοχή του επίμαχου εγγράφου την οποία βρήκε στο διαδίκτυο. Και πάλι, στο πλαίσιο του συστήματος που καθιερώνει ο κανονισμός 1049/2001, το πρόσωπο αυτό δικαιούται να λάβει εκ μέρους του θεσμικού οργάνου της Ένωσης ξεκάθαρη και άμεση απάντηση η οποία την ίδια στιγμή να εγγυάται εξίσου την ακεραιότητα, τη γνησιότητα και τη νομιμότητα της χρήσεως των εγγράφων που τέθηκαν στη διάθεση του κοινού από τρίτον.

104. Η σαφήνεια ως προς το τι συνιστά νόμιμη χρήση είναι ακόμη πιο σημαντική σε έναν κόσμο όπου, αργά ή γρήγορα, όλων των ειδών οι πληροφορίες κυκλοφορούν στο διαδίκτυο⁵¹. Η εκτίμηση της νομιμότητας της χρήσεως ορισμένων εξ αυτών των πληροφοριών μπορεί να είναι περίπλοκη, αρχής γενομένης από το ζήτημα της ταυτότητας του συντάκτη και της γνησιότητας του εγγράφου. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το σύστημα που καθιερώνει ο κανονισμός 1049/2001 είναι ουσιώδες για να επιλύεται αρμοδίως το ζήτημα της νόμιμης χρήσεως από το ίδιο το θεσμικό όργανο, ούτως ώστε να μην ανακύπτουν τέτοια θέματα σε μεταγενέστερες υποθέσεις ή διαφορές⁵².

51 Βλ., προσφάτως, απόφαση της 18ης Ιουλίου 2017, Επιτροπή κατά Breyer (C-213/15 P, EU:C:2017:563, σκέψη 62), ή διάταξη της 14ης Μαΐου 2019, Ουγγαρία κατά Κοινοβουλίου (C-650/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2019:438, σκέψη 14). Βλ., επίσης, διάταξη της 29ης Ιανουαρίου 2009, *Donnici* κατά Κοινοβουλίου (C-9/08, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2009:40, σκέψη 18).

52 Στη διάταξη της 14ης Μαΐου 2019, Ουγγαρία κατά Κοινοβουλίου (C-650/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2019:438), η Ουγγαρία επισύναψε σε παράρτημα του δικογράφου της προσφυγής της ενώπιον του Δικαστηρίου νομική γνωμοδότηση εκδοθείσα από τη νομική υπηρεσία του Κοινοβουλίου. Εντούτοις, χωρίς η Ουγγαρία ή άλλος διάδικος να έχει ζητήσει ποτέ τη δημοσιοποίησή της, η εν λόγω νομική γνωμοδότηση είχε γίνει διαθέσιμη στον ιστότοπο *Politico*. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η χορήγηση άδειας σε αυτό το κράτος μέλος να θέσει στη δικογραφία γνωμοδότηση του Κοινοβουλίου, τη δημοσιοποίηση της οποίας δεν επέτρεψε το Κοινοβούλιο, θα ισοδυναμούσε με καταστρατήγηση της διαδικασίας αιτήσεως προσβάσεως σε τέτοιο έγγραφο που προβλέπει ο κανονισμός 1049/2001.

4. *Επιστροφή στις ρίζες: οι προϋποθέσεις για την ουσιαστική ικανοποίηση του προσφεύγοντος σε υπόθεση προσβάσεως σε έγγραφα*

105. Στις παρούσες προτάσεις αφιέρωσα χρόνο και χώρο για να αναλύσω διεξοδικώς το κριτήριο *Jurašionis*, το οποίο προέκρινε το Γενικό Δικαστήριο στην αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη. Σκοπός ήταν να εξηγήσω γιατί, κατά τη γνώμη μου, η προσέγγιση αυτή είναι εσφαλμένη από εννοιολογικής απόψεως και, σε πρακτικό επίπεδο, παράλογη.

106. Όπως προκύπτει και από το προηγούμενο τμήμα των προτάσεών μου, το έργο το οποίο θα αναγκάζονταν να αναλάβουν τα δικαστήρια της Ένωσης που θα επιλαμβάνονταν στο μέλλον προσφυγών ακυρώσεως κατά αρνητικών αποφάσεων εκδιδόμενων δυνάμει του κανονισμού 1049/2001, ελάχιστη σχέση θα είχε με την επί της ουσίας εξέταση των υποθέσεων. Η όλη διαδικασία θα αναλωνόταν σε ατέρμονες συζητήσεις (περί των πραγματικών περιστατικών) σχετικά με το ποιος και τι ακριβώς ανάρτησε, πού και πότε αναρτήθηκε, ποιος το γνώριζε, καθώς και αν ένα έγγραφο που αναρτήθηκε κάπου από τρίτον έχει ή δεν έχει τον ίδιο αριθμό παραγράφων με το πρωτότυπο και ούτω καθεξής.

107. Κατά τα λοιπά, τέτοιες συζητήσεις σχετικές με τα πραγματικά περιστατικά θα χρησιμοποιούνταν στην πράξη ως μέθοδος για να στερηθούν ουσιαστικά οι ιδιώτες την πρόσβαση στον δικαστή της Ένωσης. Δεν πρέπει να λησμονείται ότι μια διάταξη περί καταργήσεως της δίκης αποτελεί δραστικό μέτρο με το οποίο, ενάντια στη βούληση του προσφεύγοντος, ο δικαστής της Ένωσης καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η προσφυγή είναι ουσιαστικά προσχηματική και στερείται οποιουδήποτε πραγματικού περιεχομένου. Επομένως, πρέπει να εφαρμόζεται με σύνεση, ή με φειδώ, ιδίως σε περιπτώσεις όπου το τυπικό αντικείμενο μιας διαφοράς έχει ήδη αντικατασταθεί από τον δικαστή της Ένωσης από άλλο, ουσιαστικής φύσεως, όπως στις υποθέσεις που αφορούν την πρόσβαση στα έγγραφα⁵³. Αν, σε μεταγενέστερο στάδιο, το νόημα της ουσιαστικής ικανοποίησης επανακαθοριστεί σε σημείο που να καταστεί αγνώριστο σε σχέση με ό,τι είχε αρχικώς ζητηθεί από το δικαστήριο⁵⁴, ο κίνδυνος στερήσεως κάθε αποτελεσματικής προσβάσεως στο δικαστήριο πλησιάζει επικίνδυνα.

108. Για όλους αυτούς τους λόγους, θα πρότεινα στο Δικαστήριο να δεχθεί τον πρώτο λόγο αναιρέσεως και να επανέλθει στην ορθολογική απλότητα του σημερινού κριτηρίου της ουσιαστικής ικανοποίησης, όπως επιβεβαιώθηκε πρόσφατα από το Δικαστήριο με τις αποφάσεις *ClientEarth* και *Rogesa*, οι οποίες μπορούν να συνοψισθούν ως εξής.

109. Ο προσφεύγων που ζητεί την ακύρωση αποφάσεως εκδοθείσας από θεσμικό όργανο κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 1049/2001 δεν μπορεί να απολέσει το *αρχικό έννομο συμφέρον* του παρά μόνον αν έχει ικανοποιηθεί πλήρως, τυπικά η ουσιαστικά. *Τυπική* ικανοποίηση σημαίνει ότι το θεσμικό όργανο ανακαλεί την προσβαλλόμενη απόφαση. Η *ουσιαστική* ικανοποίηση είναι επίσης

53 Ιδίως σε περίπτωση που δεν υπάρχουν σαφείς κανόνες όσον αφορά την ορθή συμπεριφορά του θεσμικού οργάνου υπό τέτοιες περιστάσεις. Μπορεί ένα θεσμικό όργανο να ικανοποιήσει ουσιαστικά τον αιτούντα χωρίς ποτέ να επανεξετάσει τυπικά την προηγούμενη απόφασή του; Μπορούν συνεπώς οι ενέργειές του να αναιρούν στην πραγματικότητα την έγκυρη απόφαση που έλαβε το ίδιο; Αν είναι αναγκαία η επανεξέτασή της, αυτή μπορεί να γίνει αυτεπαγγέλτως ή μόνον κατόπιν νέας αιτήσεως του προσφεύγοντος, η οποία κατά κανόνα υποβάλλεται μόλις παύσει να υφίσταται το προηγούμενο κώλυμα για τη δημοσιοποίηση; Η αυξημένη ευελιξία των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, η οποία απορρέει από το γεγονός ότι δεν υφίσταται ευρωπαϊκός κώδικας διοικητικής δικονομίας, στον οποίο τα ζητήματα αυτά θα έπρεπε κανονικά να ρυθμίζονται, δεν μπορεί να λειτουργεί εις βάρος των μεμονωμένων αιτούντων και να χρησιμοποιείται κατ' ουσίαν εναντίον τους, όταν αυτοί επιδιώκουν τη δικαστική επανεξέταση τέτοιων αποφάσεων. Ακριβώς το αντίθετο θα πρέπει να συμβαίνει: η έλλειψη κανόνων θα πρέπει, αν μη τι άλλο, να ερμηνεύεται κατά του θεσμικού οργάνου, τουλάχιστον όσον αφορά την πρόσβαση των ιδιωτών στα δικαστήρια της Ένωσης.

54 Χωρίς να θέλω να φανώ υπερβολικά τυπολάτρης, το αρχικό αντικείμενο της προσφυγής είναι και παραμένει η *ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως* του Κοινοβουλίου. Φανταστείτε, κατ' αναλογία, ότι θέλω να αγοράσω εισιτήρια για μια συναυλία τα οποία ουδέποτε μου παραδίδονται από τους διοργανωτές (για οποιονδήποτε λόγο). Όταν ασκώ αγωγή εις βάρος τους ενώπιον πολιτικού δικαστηρίου, προκειμένου μου στείλουν τα εισιτήρια ή να μου επιστρέψουν τα χρήματα, το δικαστήριο με ρωτά αν μου αρκεί να δω (αποσπάσματα από) τη συναυλία, στην κουνημένη εικόνα του κινητού ενός θεατή ο οποίος την βιντεοσκοπήσε και στη συνέχεια την ανάρτησε στο διαδίκτυο. Δεδομένου ότι το βίντεο φαίνεται να αναρτήθηκε σύμφωνα με τους κανόνες για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, το πολιτικό δικαστήριο καταλήγει ότι καταργείται η δίκη επί της αγωγής μου, διότι μπορώ να παρακολουθήσω το βίντεο στο διαδίκτυο.

δυνατή, ελλείψει τυπικής ανακλήσεως, αλλά μόνον αν ο αιτών λάβει: (i) *πλήρως* το σύνολο των ζητηθέντων εγγράφων στη μορφή και την έκταση που τα ζήτησε και μάλιστα (ii) *από το αντίστοιχο θεσμικό όργανο*, με οποιονδήποτε από τους τρόπους που προβλέπονται στο άρθρο 10, παράγραφος 1 ή στο άρθρο 10, παράγραφος 2, του κανονισμού 1049/2001.

110. Μια τέτοια πλήρης ικανοποίηση μπορεί να επιφέρει την απώλεια του *αρχικού συμφέροντος* για την άσκηση ή τη συνέχιση προσφυγής ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης. Εφόσον δεν υφίσταται *περαιτέρω ή άλλο συμφέρον* του προσφεύγοντος για τη συνέχιση της δίκης (ζήτημα το οποίο εξετάζεται στην επόμενη ενότητα στο πλαίσιο του δευτέρου λόγου αναιρέσεως), η πλήρης απώλεια εννόμου συμφέροντος θα μπορούσε κατ' εξαίρεση να διαπιστωθεί, με συνέπεια την κατάργηση της δίκης⁵⁵.

111. Από τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως προκύπτει σαφώς ότι δεν υπήρξε ούτε τυπική ούτε ουσιαστική ικανοποίηση της αναιρεσείουσας. Η αναιρεσείουσα διατηρεί σαφώς το αρχικό έννομο συμφέρον για την έκδοση αποφάσεως επί της ουσίας. Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο. Η αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη πρέπει να αναιρεθεί.

Γ. Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

112. Κατά την άποψή μου, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως της αναιρεσείουσας πρέπει να γίνει δεκτός. Αν το Δικαστήριο συμμεριστεί την ανάλυσή μου, παρέλκει η εξέταση του δευτέρου λόγου αναιρέσεως. Εντούτοις, λαμβανομένης υπόψη της αποστολής των γενικών εισαγγελέων να επικουρούν πλήρως το Δικαστήριο, θα διατυπώσω επίσης ορισμένες σύντομες τελικές παρατηρήσεις ως προς τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως.

113. Οι παρατηρήσεις αυτές μπορούν πράγματι να είναι σχετικά σύντομες, δεδομένου ότι είναι βέβαιο, βάσει της αποφάσεως ClientEarth, ότι και ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως της αναιρεσείουσας πρέπει να ευδοκιμήσει. Η εφαρμογή των πορισμάτων της αποφάσεως ClientEarth στα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως οδηγεί αναγκαστικά στο συμπέρασμα ότι, πέραν του ότι ουδέποτε απώλεσε το αρχικό έννομο συμφέρον της στην παρούσα διαδικασία, η αναιρεσείουσα θα είχε επίσης *περαιτέρω συμφέρον* να επιτύχει την έκδοση αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου, τουλάχιστον προκειμένου να προληφθεί μια νέα πλημμύεια ενόψει της υποβολής ενδεχόμενων μελλοντικών αιτήσεων προσβάσεως.

114. Στη σκέψη 33 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η άρνηση του Κοινοβουλίου να χορηγήσει πρόσβαση αφορούσε ειδικά τη συγκεκριμένη υπόθεση και είχε χαρακτήρα *ad hoc*. Η προβαλλόμενη πλημμύεια δεν ήταν δυνατό να επαναληφθεί στο μέλλον χωρίς να συντρέχουν οι ειδικές περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως. Συγκεκριμένα, «η άρνηση του Κοινοβουλίου που εκτίθεται στην προσβαλλόμενη απόφαση στηριζόταν στην εξαίρεση που αφορά την προστασία των δικαστικών διαδικασιών [...] για όσο χρόνο εκκρεμούν οι εν λόγω διαδικασίες, δεδομένου ότι το Κοινοβούλιο παρατήρησε ότι το ζητηθέν έγγραφο συνδεόταν ουσιαστικά με την εκκρεμή δικαστική διαδικασία στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση [De Caritani] και ότι το πλαίσιο της αιτήσεως προσβάσεως χαρακτηριζόταν από έντονες αντιπαραθέσεις σε ιστολογία και διατύπωση απόψεων που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τη θέση του στη υπόθεση».

⁵⁵ Σε περιπτώσεις στις οποίες μια τέτοια απώλεια του *αρχικού* εννόμου συμφέροντος επήλθε μόνο *μετά* την άσκηση της προσφυγής και στις οποίες συντρέχουν ειδικές περιστάσεις, το θεσμικό όργανο της Ένωσης φέρει το σύνολο των δικαστικών εξόδων. Βλ., συναφώς, απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2018, ClientEarth κατά Επιτροπής (C-57/16 P, EU:C:2018:660, σκέψη 130), και διάταξη της 17ης Δεκεμβρίου 2019, Rogesa κατά Επιτροπής (C-568/18 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2019:1092, σκέψη 37).

1. Οι ισχυρισμοί των διαδίκων

115. Η αναιρεσείουσα, καθώς και η Φινλανδική και η Σουηδική Κυβέρνηση, συμμερίζονται την άποψη ότι η πρώτη διατηρεί έννομο συμφέρον, δεδομένου ότι η επίμαχη πλημμέλεια είναι πιθανό να επαναληφθεί στο μέλλον, ανεξαρτήτως των ειδικών περιστάσεων της υποθέσεως. Κατά την αναιρεσείουσα, η άρνηση του αναιρεσιβλήτου να χορηγήσει πρόσβαση στο ζητηθέν έγγραφο δεν αφορούσε ειδικά τη συγκεκριμένη υπόθεση και δεν είχε ad hoc χαρακτήρα. Όπως και στην υπόθεση ClientEarth, είναι πολύ πιθανό η αναιρεσείουσα να υποβάλει στο μέλλον περαιτέρω αιτήσεις προσβάσεως σε έγγραφα παρόμοια με το επίμαχο εν προκειμένω, δεδομένου ότι η τρέχουσα έρευνά της επί του θέματος αυτού θα συνεχιστεί τουλάχιστον μέχρι το 2021.

116. Επιπλέον, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι έγγραφο που έχει προσβληθεί ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί, ως εκ της φύσεώς του, μέρος της δικαστικής διαδικασίας. Η ύπαρξη έντονων αντιπαραθέσεων σε ιστολόγια δεν μπορεί να συνιστά λόγο για την άρνηση χορηγήσεως πρόσβασης σε έγγραφα. Η αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη θα ισοδυναμούσε στην πράξη με τη δημιουργία, από το Γενικό Δικαστήριο, μιας κατηγορίας εγγράφων, ήτοι των υποκείμενων σε προσφυγή, μη γνωστοποιήσιμων οριστικών απορριπτικών αποφάσεων, για τις οποίες θα ισχύει (de facto) γενικό τεκμήριο μη δημοσιοποίησεως.

117. Από την πλευρά της, η Φινλανδική Κυβέρνηση φρονεί ότι υπάρχει πράγματι σημαντικός κίνδυνος να αρνηθεί το αναιρεσιβλήτο στο μέλλον τη γνωστοποίηση των αποφάσεών του με την αιτιολογία της προστασίας των δικαστικών διαδικασιών.

118. Κατά το αναιρεσίβλητο, η αναιρεσείουσα συγχέει το ζήτημα της διατηρήσεως του εννόμου συμφέροντος με τη νομιμότητα της προσβαλλομένης αποφάσεως. Το αναιρεσίβλητο θεωρεί ότι ορθώς το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το ζήτημα αν η αρνητική απόφαση αφορούσε ειδικά τη συγκεκριμένη υπόθεση και είχε ad hoc χαρακτήρα αποτελούσε κρίσιμο στοιχείο. Η άρνηση προσβάσεως αφορούσε ειδικά τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως. Στηριζόταν σε εκτίμηση του κρίσιμου εγγράφου που πραγματοποιήθηκε εντός του ειδικού πλαισίου της δικαστικής διαδικασίας, η οποία προκάλεσε ιδιαίτερο ενδιαφέρον στον Τύπο και στο ευρύ κοινό. Επομένως, το αναιρεσίβλητο υποστηρίζει ότι ορθώς το Γενικό Δικαστήριο δεν χαρακτήρισε την αρνητική απόφασή του ως de facto γενικό τεκμήριο μη δημοσιοποίησεως. Οι δε περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως διαφέρουν από εκείνες της ClientEarth, οπότε αυτή δεν ασκεί επιρροή εν προκειμένω.

2. ClientEarth και πάλι

119. Συμφωνώ με τους διαδίκους ότι η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση ClientEarth είναι πράγματι καθοριστική για την υπό κρίση υπόθεση. Εντούτοις, στο μέτρο που οι δύο διάδικοι φαίνεται να συνάγουν κάπως διαφορετικά συμπεράσματα από τη συγκεκριμένη απόφαση, είναι αναγκαίο να εκτεθούν λεπτομερώς τα συμπεράσματά της.

120. Υπενθυμίζεται ότι, στην υπόθεση εκείνη⁵⁶, το περαιτέρω ή συμπληρωματικό έννομο συμφέρον για τη συνέχιση της δίκης είχε πράγματι καταστεί καθοριστικό, δεδομένου ότι η Επιτροπή, κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως του Δικαστηρίου, είχε ήδη ικανοποιήσει (ουσιαστικά) πλήρως το αίτημα της αναιρεσείουσας. Λόγω αυτού του εναπομείναντος ή *περαιτέρω εννόμου συμφέροντος*, το Δικαστήριο ξεχώρισε τρεις κρίσιμους παράγοντες.

⁵⁶ Βλ. σημεία 82 έως 85 των παρουσών προτάσεων.

121. Πρώτον, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η καθυστερημένη δημοσιοποίηση των εγγράφων, η οποία πραγματοποιήθηκε σε χρονικό σημείο όπου η διαδικασία λήψεως αποφάσεων είχε ολοκληρωθεί, κατέστησε αδύνατη την επίτευξη των σκοπών που επιδίωκε η ClientEarth με την υποβληθείσα αίτηση προσβάσεως, δηλαδή να επηρεάσει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων («ματαίωση του σκοπού της γνωστοποίησης»)⁵⁷.

122. Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή στήριξε την αρχική απόφασή της σε γενικό τεκμήριο ότι η δημοσιοποίηση των εγγράφων που συντάχθηκαν στο πλαίσιο της προετοιμασίας εκτιμήσεως επιπτώσεων θα έθιγε σοβαρά τις εν εξελίξει διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Το γενικό αυτό τεκμήριο ήταν πιθανό να εφαρμοστεί εκ νέου στο μέλλον από την Επιτροπή κατά την εξέταση νέων αιτήσεων πρόσβασης σε έγγραφα συνταχθέντα στο πλαίσιο εν εξελίξει προετοιμασίας εκτίμησης επιπτώσεων. Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η πλημμέλεια αυτή ήταν πιθανό να επαναληφθεί στο μέλλον («κίνδυνος επαναλήψεως»)⁵⁸.

123. Τρίτον, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, στην περίπτωση της ClientEarth, ήταν ιδιαιτέρως πιθανή η εφαρμογή του ίδιου τεκμηρίου στο μέλλον. Δεδομένου ότι επρόκειτο για οργανισμό αφιερωμένο στην προστασία του περιβάλλοντος, ένας από τους σκοπούς της ήταν να προαγάγει την περαιτέρω διαφάνεια και νομιμότητα της νομοθετικής διαδικασίας της Ένωσης. Επομένως, ήταν πιθανό να ζητήσει στο μέλλον πρόσβαση σε έγγραφα και η Επιτροπή να απορρίψει εκ νέου τη χορήγηση προσβάσεως βάσει του προαναφερθέντος γενικού τεκμηρίου. Η ClientEarth θα έπρεπε, συνεπώς, να ασκήσει νέα προσφυγή ακυρώσεως προκειμένου να αμφισβητήσει το βάσιμο του τεκμηρίου αυτού («ιδιαιτέρα ευάλωτη θέση»)⁵⁹.

3. Ο κίνδυνος της επαναλήψεως

124. Σε αντίθεση με την αναιρεσείουσα, δεν είμαι απολύτως βέβαιος σε ποιο βαθμό τα τρία προαναφερθέντα σημεία συνιστούν, στην πραγματικότητα, «κριτήριο» και σε ποιο βαθμό πρόκειται απλώς για τρία διαφορετικά πραγματικά στοιχεία τα οποία το Δικαστήριο θεώρησε κρίσιμα στην υπό κρίση υπόθεση προκειμένου να κάνει δεκτό το εναπομείναν έννομο συμφέρον της ClientEarth.

125. Συμφωνώ όμως απολύτως με την αναιρεσείουσα ότι η προϋπόθεση αυτή πληρούται, αν εφαρμοστεί εν προκειμένω η προσέγγιση που ακολούθησε το Δικαστήριο στην υπόθεση ClientEarth, σχετικά με την πιθανότητα επαναλήψεως της παρανομίας που προσάπτεται στο θεσμικό όργανο.

126. Κατά την άποψή μου, η λογική που διέπει τη δεύτερη κατηγορία της ClientEarth μπορεί να διατυπωθεί με απλό τρόπο: στηρίζεται η άρνηση παροχής προσβάσεως σε αυτή την περίπτωση (i) σε γενική νομική εκτίμηση η οποία είναι πιθανόν να εφαρμοστεί από το καθού σε μελλοντικές υποθέσεις, (ii) έναντι του ίδιου προσφεύγοντος;

127. Η λογική της εξαιρέσεως που ορίζεται κατ' αυτόν τον τρόπο είναι αρκετά σαφής: ούτε ο ιδιώτης (υποκειμενικό συμφέρον) ούτε, στην πράξη, ο δικαστής της Ένωσης (αντικειμενικό συμφέρον) επιθυμούν να ασχολούνται κατ' επανάληψη με τις ίδιες υποθέσεις, οι οποίες, λόγω της συμπεριφοράς του καθού θεσμικού οργάνου, δεν θα εξεταστούν ποτέ επί της ουσίας. Επομένως, χάριν του δικαίου και για λόγους ορθής απονομής της δικαιοσύνης, μπορεί ενίοτε να χρειάζεται να πατηθεί το «override button» και μια υπόθεση να περατωθεί επί της ουσίας ακόμη και αν, με την αυστηρή έννοια του όρου, το αρχικό αντικείμενο της διαφοράς αυτής έχει εκλείψει.

128. Όσον αφορά, όμως, τη συνολική της προσέγγιση, η ClientEarth είναι στην πράξη μάλλον γενναϊόδωρη με τους προσφεύγοντες.

⁵⁷ Απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2018, ClientEarth κατά Επιτροπής (C-57/16 P, EU:C:2018:660, σκέψεις 46 και 47).

⁵⁸ Όπ.π. (σκέψεις 49 έως 53).

⁵⁹ Όπ.π. (σκέψη 54).

129. Πρώτον, η πιθανότητα επαναλήψεως διαχωρίζεται σαφώς από τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υποθέσεως, δηλαδή κρίνεται «ανεξαρτήτως των ιδιαίτερων περιστάσεων»⁶⁰. Αυτό έχει πράγματι λογική: σκοπός είναι να μην εφαρμοστεί η ίδια (αμφισβητήσιμη) νομική παραδοχή σε άλλες παρόμοιες υποθέσεις. Διαφορετικά, θα καταλήγαμε σε μια πολύ προβληματική (και κενή περιεχομένου) ερμηνεία της προϋποθέσεως αυτής, σύμφωνα με την οποία κάθε υπόθεση είναι διαφορετική και, επομένως, κάθε απόφαση είναι *ad hoc* και τα πορίσματά της δεν μπορούν να εφαρμοστούν σε άλλες υποθέσεις. Αυτό όμως προφανώς δεν είναι το νόημα εν προκειμένω: η δυνατότητα εφαρμογής σε άλλες υποθέσεις είναι το ζητούμενο.

130. Δεύτερον, είναι αναγκαία η διατύπωση μιας επαρκώς αφηρημένης γενικής νομικής παραδοχής, η οποία θα μπορεί να εφαρμοστεί σε μελλοντικές υποθέσεις. Αν μια τέτοια παραδοχή μπορούσε να διατυπωθεί με αφετηρία την υπό κρίση υπόθεση, τότε ο εν δυνάμει προσφεύγων δεν υποχρεούται φυσικά να προσκομίσει καμία απόδειξη συναφώς⁶¹. Αρκεί η εύλογη πιθανολόγηση⁶².

131. Τρίτον, είναι εντούτοις επίσης προφανές ότι αυτή η πιθανότητα επαναλήψεως πρέπει να αφορά τον ίδιο προσφεύγοντα. Αν πρόκειται για πρόσωπο «ιδιαιτέρα ευάλωτο», το στοιχείο αυτό θα μπορούσε να έχει κάποια σημασία συναφώς, αλλά φαίνεται ότι η κρίση του Δικαστηρίου στην ClientEarth δεν φθάνει μέχρι του σημείου να εισαγάγει τη δυνατότητα ιδιώτη να ασκήσει προσφυγή χάριν του γενικού συμφέροντος, ισχυριζόμενος απλώς ότι το θεσμικό όργανο θα μπορούσε να διαπράξει το ίδιο είδος παρανομίας έναντι άλλων μελλοντικών αιτούντων. Πράγματι, το έννομο συμφέρον εξακολουθεί να υφίσταται όσον αφορά τον συγκεκριμένο προσφεύγοντα, ο οποίος είχε, εξαρχής, ατομικό συμφέρον να προσβάλει την επίμαχη αρνητική απόφαση της Ένωσης έως την επέλευση γεγονότος επί του οποίου ο προσφεύγων δεν είχε έλεγχο, ήτοι τη μεταβολή της γνώμης του συντάκτη της προσβαλλομένης πράξεως υπέρ της προσφεύγουσας σε μια συγκεκριμένη υπόθεση⁶³.

132. Για να επανέλθω στην κρινόμενη υπόθεση, δεν μπορώ παρά να συμφωνήσω βεβαίως με την αναιρεσείουσα ότι τα εν λόγω στοιχεία της αποφάσεως του Δικαστηρίου στην υπόθεση ClientEarth έχουν πλήρη εφαρμογή στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως.

133. Πρώτον, βασίστηκε η άρνηση σε μια ευρεία νομική εκτίμηση σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού 1049/2001, η οποία θα μπορούσε να εφαρμοστεί ξανά; Ναι, αυτό συνέβη. Στην πράξη, το τεκμήριο αυτό, ή μάλλον ο νομικός κανόνας ή εκτίμηση⁶⁴, φαίνεται να υποδηλώνει ότι *η δημοσιοποίηση των αποφάσεων της Ένωσης που προσβάλλονται ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης θα έθιγε σοβαρά την προστασία των δικαστικών διαδικασιών κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1 στοιχείο β', του κανονισμού 1049/2001, ιδίως όταν οι αποφάσεις αυτές προκαλούν έντονες αντιπαραθέσεις*⁶⁵.

60 Βλ., για παράδειγμα, πέραν της αποφάσεως της 4ης Σεπτεμβρίου 2018, ClientEarth κατά Επιτροπής (C-57/16 P, EU:C:2018:660, σκέψεις 48 και 50), αποφάσεις της 7ης Ιουνίου 2007, Wunenburger κατά Επιτροπής (C-362/05 P, EU:C:2007:322, σκέψη 52), καθώς και της 30ής Απριλίου 2020, Izba Gospodarcza Producentów i Operatorów Urządzeń Rozrywkowych κατά Επιτροπής (C-560/18 P, EU:C:2020:330, σκέψη 40).

61 Χωρίς βέβαια να αποκλείεται το ενδεχόμενο να υπάρχουν αιτούντες με μαγικές ιδιότητες, οι οποίοι είναι πράγματι σε θέση να προσκομίζουν αποδείξεις για το μέλλον.

62 Πράγματι, στη σκέψη 53 της αποφάσεως ClientEarth, το Δικαστήριο φθάνει κατ' ουσίαν στο σημείο να μεταθέσει το βάρος αυτό στο καθού θεσμικό όργανο, επισημαίνοντας ότι «το γενικό τεκμήριο [...] ενδέχεται να εφαρμοστεί εκ νέου στο μέλλον από την Επιτροπή κατά την εξέταση νέων αιτήσεων [...] πράγμα το οποίο εξάλλου δεν αμφισβήτησε το θεσμικό αυτό όργανο». Η υπογράμμιση δική μου.

63 Βλ., συναφώς, απόφαση της 30ής Απριλίου 2020, Izba Gospodarcza Producentów i Operatorów Urządzeń Rozrywkowych κατά Επιτροπής (C-560/18 P, EU:C:2020:330, σκέψεις 49 και 50), η οποία επιβεβαίωσε την απόφαση ClientEarth, διαχωρίζοντας ωστόσο τις δύο υποθέσεις ως προς τα πραγματικά περιστατικά τους, προκειμένου να καταλήξει σε διαφορετική λύση. Βλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα G. Pitruzzella στην υπόθεση Izba Gospodarcza Producentów i Operatorów Urządzeń Rozrywkowych κατά Επιτροπής (C-560/18 P, EU:C:2019:1052, σημείο 88).

64 Κατά την άποψή μου, η απόφαση ClientEarth δεν αποσκοπούσε στην καθιέρωση νομικού τεκμηρίου (υπό την έννοια ενός *presumptio iuris* και όλων των νομικών συνεπειών μιας τέτοιας κατασκευής), αλλά μάλλον μιας νομικής εκτίμησης ή νομικού κανόνα.

65 Η νομική εκτίμηση που διατυπώνεται κατ' αυτόν τον τρόπο παρουσιάζει έντονη ομοιότητα με την εκτίμηση του Δικαστηρίου στη σκέψη 49 της αποφάσεως ClientEarth.

134. Μπορεί μια τέτοια νομική εκτίμηση να εφαρμοστεί σε μελλοντικές υποθέσεις; Φυσικά και μπορεί, πολύ εύκολα, με σημαντικές μάλιστα επιπτώσεις στην πρόσβαση στα έγγραφα: κάθε οριστική διοικητική απόφαση που τυχαίνει να υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης θα μπορούσε πράγματι να αποκλειστεί από τη δυνατότητα προσβάσεως βάσει του κανονισμού 1049/2001 καθ' όλη τη διάρκεια της χρονικά εκτεταμένης περιόδου που απαιτείται για την ολοκλήρωση του δικαστικού ελέγχου ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης⁶⁶.

135. Δεύτερον, χωρίς να θέλω να υπεισέλθω στην ενδιαφέρουσα αντιπαράθεση σχετικά με το αν οι ακαδημαϊκοί που λαμβάνουν ερευνητικές επιχορηγήσεις συνιστούν ιδιαίτερος ευάλωτη ομάδα (όπως η ClientEarth), υποστηρίχθηκε ότι η αναιρεσείουσα μπορεί να υποβάλει η ίδια στο μέλλον νέες αιτήσεις για πρόσβαση σε έγγραφα που κατέχουν τα θεσμικά όργανα της Ένωσης. Το ζήτημα αυτό αποτελεί ακριβώς το ερευνητικό της αντικείμενο, ενώ η τρέχουσα έρευνά της χρηματοδοτείται από μια επιχορήγηση η οποία θα διαρκέσει τουλάχιστον μέχρι το 2021. Συνεπώς, όπως έκρινε το Δικαστήριο στην υπόθεση ClientEarth, υπάρχει εύλογη πιθανότητα υποβολής νέων αιτήσεων από την ίδια αναιρεσείουσα ή, μάλλον, βάσει του συνόλου των πραγματικών περιστατικών που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο, δεν είναι σε καμία περίπτωση δυνατό να αποκλειστεί μια τέτοια πιθανότητα υποβολής μελλοντικών αιτήσεων.

136. Εν κατακλείδι, για την περίπτωση που το Δικαστήριο επιθυμεί να εξετάσει και τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως που προβάλλει η αναιρεσείουσα, φρονώ ότι και αυτός ο λόγος αναιρέσεως είναι βάσιμος.

Δ. Πεδίο εφαρμογής της παρούσας υποθέσεως

137. Η αναιρεσείουσα ζήτησε από το Δικαστήριο να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη. Επιπλέον, ζήτησε επίσης από το Δικαστήριο να εφαρμόσει το άρθρο 61, δεύτερη περίοδος, του Οργανισμού του Δικαστηρίου. Η διάταξη αυτή παρέχει στο Δικαστήριο την εξουσία να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, εφόσον είναι ώριμη προς εκδίκαση, χωρίς να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο για να την κρίνει.

138. Εν προκειμένω, δεδομένου ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε ούτε το παραδεκτό ούτε την ουσία της ενώπιόν του διαφοράς, προτείνω στο Δικαστήριο να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη και να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο κατ' εφαρμογήν του άρθρου 61, πρώτη περίοδος, του Οργανισμού του Δικαστηρίου. Πράγματι, λαμβανομένης υπόψη της μάλλον ιδιότυπης εξελίξεως της διαδικασίας στην υπό κρίση υπόθεση, η αναγκαία συζήτηση που θα έπρεπε να είχε διεξαχθεί επί των ζητημάτων αυτών διακόπηκε απότομα λόγω του αναπροσανατολισμού της διαφοράς από το Γενικό Δικαστήριο μέσω του μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας, βάσει του άρθρου 89 του Κανονισμού Διαδικασίας του.

V. Πρόταση

139. Προτείνω στο Δικαστήριο:

- να αναιρέσει τη διάταξη του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Leino-Sandberg κατά Κοινοβουλίου (T-421/17, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2018:628),
- να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου;

⁶⁶ Χωρίς να χρειάζεται καν να υπεισέλθω σε συζήτηση σχετικά με το τι θα μπορούσε να σημαίνει ότι το πλαίσιο της αιτήσεως «χαρακτηρίζεται από έντονες αντιπαραθέσεις σε ιστολόγια» (σκέψη 33 της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως), αρκεί να επισημάνω το εντυπωσιακά παράδοξο αυτής της εκτιμήσεως: αν κάτι παρουσιάζει ενδιαφέρον και είναι συνεπώς πιθανό να προκαλέσει αντιπαραθέσεις, πρέπει να αποκλείεται η πρόσβαση σε αυτό; Η δημοσιότητα, η διαφάνεια και η μεγαλύτερη λογοδοσία των θεσμικών οργάνων της Ένωσης (αιτιολογική σκέψη 2 του κανονισμού 1049/2001), τις οποίες επικαλούμαστε τόσο συχνά, πρέπει να επιδιώκονται μόνο σε σχέση με αποφάσεις που δεν απασχολούν κανέναν;

- να επιφυλαχθεί ως προς τα δικαστικά έξοδα.